

NETTVERK FOR DYRS FRIHET

RAPPORT OM

MATTILSYNETS KONTROLL MED GRISEFARMER

HEMMELIGHOLD, UNDERRAPPORTERING
OG FOR MILDE REAKSJONER

Rapporten er produsert av Nettverk for dyrs frihet

Publisert i 2024

Forsidefoto: Nettverk for dyrs frihet

Grafisk utforming: Marthe Haarstad

Kontakt:

Nettverk for dyrs frihet

Postboks 7027 St. Olavs plass, 0130 OSLO

post@dyrsfrihet.no - dyrsfrihet.no

Orgnummer: 991.888.594

Kontonummer: 1254.05.39950 - Vipps: 80442

FORORD

De siste årene har det kommet gjentatte avsløringer av grov dyremishandling i norsk griseindustri. I januar 2023 publiserte Mattilsynet sluttrapporten fra sin tilsynskampanje med nesten 600 tilfeldig utvalgte grisefarmere. Rapporten viste omfattende lovbrudd i griseindustrien. Nå kan Nettverk for dyrs frihet avsløre at forholdene Mattilsynet observerte på sine inspeksjoner var enda verre enn det de fortalte om, og at de mest graverende forholdene ble holdt unna offentlighetens søkelys.

Granskningen vår avdekker også omfattende svikt i Mattilsynet på en rekke områder. Feilene er med å påføre norske griser unødig lidelse, ofte over lang tid. Lovbrudd får fortsette uten konsekvenser og personer som i tiår har mishandlet dyrene sine får fortsette å holde dyr. Det er også avdekket feilaktig rapportering og hemmelighold av dokumenter, noe som er med på å holde informasjon skjult fra offentligheten. Hva skjer med dyrenes rettsvern når den eneste offentlige instansen som er satt til å passe på dem svikter i arbeidet sitt?

Sivilagronom og etolog Tor Malnes Grobstok har gjennomført granskningen og skrevet rapporten. Dyrevelferdsrådgiver Norun Haugen har bistått med faglige innspill og kommentarer. Rapporten er utarbeidet med økonomisk støtte fra Stiansenstiftelsen.

Ås, 06.01.2024

Tor Grobstok

SAMMENDRAG

I 2021 og 2022 gjennomførte Mattilsynet et omfattende tilsynsprosjekt med gris i Norge. Resultatene fra tilsynskampanjen skulle gi oss et helhetlig bilde av tilstanden i norsk griseindustri, samt utgjøre et viktig grunnlag for samfunnsdebatten og politiske avgjørelser de kommende årene. I januar 2023 publiserte Mattilsynet resultatene fra kampanjen, som blant annet viste omfattende lovbrudd, herunder manglende ivaretagelse av syke og skadde dyr og manglende tildeling av grunnleggende ressurser som vann, strø og rotemateriale. Nettverk for dyrs frihet har gjennomgått Mattilsynets rapport og kan nå avsløre at forholdene i griseindustrien i realiteten er enda verre enn det Mattilsynet meldte om, og at Mattilsynet har holdt tilbake viktig informasjon fra offentligheten.

Tidligere gjennomganger av Mattilsynets tilsynsvirksomhet har vist at de i en årrekke har reagert for mildt på alvorlige lovbrudd, at de har underrapportert antallet lovbrudd de har funnet i produksjonsdyrhold, og at like saker behandles svært ulikt uten saklig grunn. Nettverk for dyrs frihet (heretter «Dyrs frihet») så det derfor som nødvendig å gjennomgå Mattilsynets tilsynsrapporter fra tilsynskampanjen for gris, for å kvalitetssikre tallene de presenterte.

Dyrs frihets granskning viser at Mattilsynet begår alvorlige feil i sine tilsyn med gris og at de grovt underrapporterer antallet lovbrudd de avdekker i griseindustrien. Gjennomgangen viser at Mattilsynet har holdt et høyt antall lovbrudd skjult fra offentligheten og at antall hastevedtak Mattilsynet har fattet om avliving av syke griser er langt høyere enn det de forteller om. Rapporten avdekker også at Mattilsynet brukte mildere reaksjoner enn det de skal i over 50 % av sakene der de avdekket lovbrudd, og at de i over 250

tilfeller unnlot å reagere på lovbrudd de avdekket. I tillegg viser granskningen at Mattilsynet behandler identiske saker svært ulikt og at de hemmeligholder store mengder bilder og kommunikasjon mellom Mattilsynets øverste ledelse og ledere i kjøttindustrien. Den viser også at tilsynets oppfølging av lovbrudd i griseindustrien er svært mangelfull.

Dyrs frihets granskning har avdekket at Mattilsynet selv er kjent med feilene, men at de aktivt har holdt dette skjult fra offentligheten.

Sluttrapporten fra kampanjen inneholder så mange feil og mangler at den aktivt bidrar til å framstille dyrevelferden på norske grisefarmer som langt bedre enn den faktisk er. Før Mattilsynets rapport kan brukes som faglig grunnlag for samfunnsdebatt og politiske beslutninger, er det avgjørende at den oppdateres med riktige tall, slik at den reflekterer de reelle forholdene norske griser lever under.

INNHOOLD

BAKGRUNN	5
EN GRISEINDUSTRI UTE AV KONTROLL	5
OM MATTILSYNETS TILSYNSKAMPANJE FOR GRIS 2021-2023	7
METODE	8
RESULTATER	9
EN KAMPANJE FARGET AV NÆRINGA	9
VARSLEDE INSPEKSJONER	9
GROV UNDERRAPPORTERING AV LOVBRUDD	11
BAGATELLISERING AV ALVORLIGE LOVBRUDD	16
FOR MILDE REAKSJONER PÅ LOVBRUDD	19
MANGLENDE DOKUMENTASJON AV LOVBRUDD	25
MANGLENDE OPPFØLGING AV LOVBRUDD	27
HEMMELIGHOLD AV BILDER OG INFORMASJON	31
ET MATTILSYN SOM SVIKTER DYRA	32
NØDVENDIGE TILTAK	34
KILDER	37

BAKGRUNN

En griseindustri ute av kontroll

I flere år har det blitt avdekket grov dyremishandling på norske grisefarmere. Tilstanden i griseindustrien har blitt dokumentert av både Dyrs frihet, NRK Brennpunkt og Mattilsynets inspektører. Siden 2014 har Mattilsynet utført flere store tilsynsprosjekter som har vist at dyrevelferden på norske grisefarmere overhodet ikke er god nok. Det har ikke blitt innført vesentlige lovendringer for hold av gris på mange år, til tross for gjentatte avsløringer om dårlig dyrevelferd. Dyrs frihets ferske granskning viser at tilstanden i griseindustrien fortsatt er under enhver kritikk.

2014

Mattilsynet gjennomfører en tilsynskampanje med fokus på rotemateriale og bogsår hos gris. De avdekker lovbrudd hos 25 av 61 besøkte griseprodusenter.¹ 18 griser har så alvorlige bogsår at de må avlives etter Mattilsynets tilsyn.

2015

Mattilsynets gjennomfører tilsyn hos 648 griseprodusenter, der de undersøker brannsikkerhet og flere bestemmelser om dyrevelferd. Inspektørene avdekker lovbrudd knyttet til viktige regler om grisenes brannsikkerhet på nærmere 50% av farmene. På 31 % av farmene blir det i tillegg avdekket brudd på lovbestemmelsene om rotemateriale.²

2018

Mattilsynet gjennomfører en tilsynskampanje med dyrevelferden hos 228 slaktegrisprodusenter i Rogaland etter å ha gjort nedslående funn på uanmeldte tilsyn. Kampanjen avslører alvorlige avvik og at hele 73 % av griseprodusentene bryter loven. Døende dyr ligger forlatt i

hauger av møkk, syke dyr blir ikke ivaretatt, og over 32 % av produsentene bryter reglene om rotemateriale. Hovedkonklusjonen er at slaktegrisene i Rogaland ikke har god nok dyrevelferd.³

2019

I over fem år går Norun Haugen undercover med skjult kamera i den norske kjøttindustrien. Avsløringene blir i 2019 allment kjent gjennom Brennpunkt-dokumentaren "Griseindustriens hemmeligheter", og dokumenterer grov vold og systematiske brudd på dyrevelferden på 13 ulike grisefarmere og flere slakterier.⁴

2021

Dyrs frihet og NRK publiserer foto- og videomateriale fra 85 inspeksjoner på grisefarmere over hele Norge. Granskningen avdekker groteske forhold i norsk kjøttproduksjon, inkludert lovbrudd på 100 % av de inspiserte farmene. Alvorlig skadde og syke dyr, purker innelåst i små metallbur, griser tvunget til å sove i sin egen avføring og trange betongbinger som bryter lovens minimumskrav til areal er

blant forholdene som avdekkes.⁵ Gjennom hundrevis av avis- og TV-saker setter media søkelys på grisenes leveforhold. Blant annet lager NRK saken "Griseindustriens brutte løfter",⁶ som går nærmere inn på løftebruddene fra den norske griseindustrien, og "Systemet som svikter grisene",⁷ som ser på Mattilsynets manglende oppfølging av grove brudd på dyrevelferdsloven i griseindustrien.

2023

Mattilsynet publiserer sluttrapporten fra

sin tilsynskampanje for gris.⁸ Den viser at hele 56 % av griseprodusentene bryter lovverket.

2024

Dyrs frihet gjennomgår bakgrunnstallene fra Mattilsynets 2023-rapport og avdekker at Mattilsynet har underrapportert både alvorlighetsgraden og omfanget av avvikene. Granskningen avslører at det egentlig ble avdekket lovbrudd på minst 85 % av grisefarmene Mattilsynet kontrollerte.

Figur 1: Mattilsynet har i en årrekke avdekket omfattende lovbrudd i griseindustrien. Avsløringene har ikke ført til at griseindustrien har ryddet opp i forholdene, og det avdekkes fortsatt lovbrudd hos flertallet av produsentene.

Om Mattilsynets tilsynskampanje for gris 2021-2023

I perioden 2021-2022 gjennomførte Mattilsynet tilsyn med nærmere 600 tilfeldig utvalgte grisefarmer i Norge.⁹ Bakgrunnen for tilsynskampanjen var de siste årenes gjentatte avsløringer av dyremishandling i norsk griseindustri.^{10, 11}

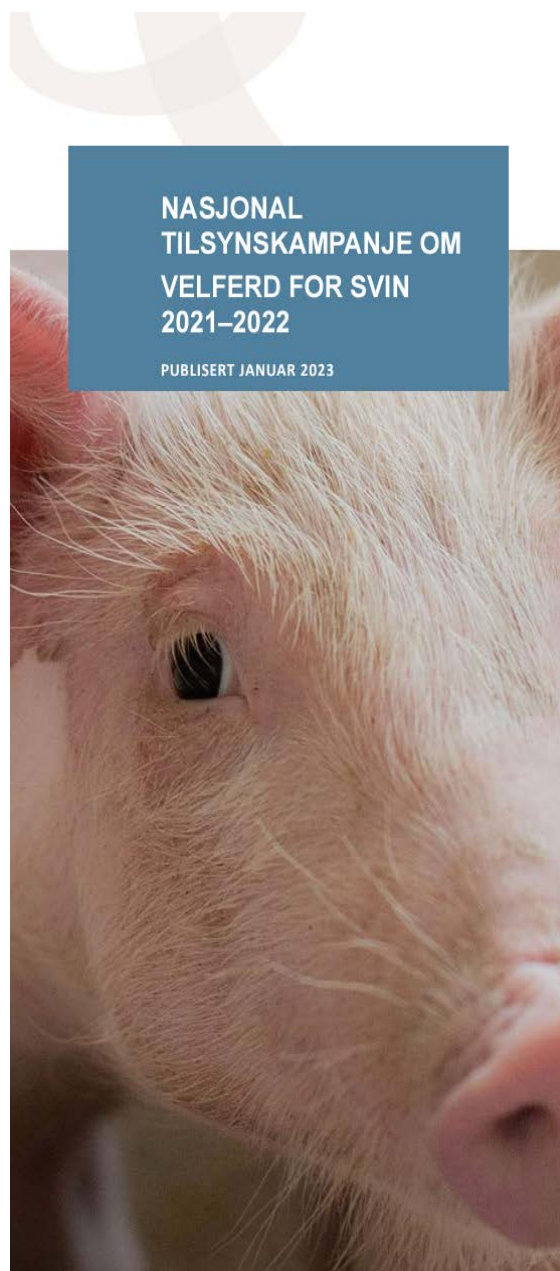
For Landbruks- og matdepartementet var hovedmålet med kampanjen "å få oppdatert kunnskap om hvorvidt velferden til svin i Norge ivaretas og er i tråd med dyrevelferdsregelverket".¹² Et delmål med kampanjen var å sikre "Styrket tillit til Mattilsynet gjennom åpenhet om prosjektet, dialog, veiledning og god forvaltningskvalitet".

"Resultatmål: [...]

Vi har kjennskap til hvordan griser i Norge har det og hvorvidt regelverk som har betydning for grisers velferd etterleves".¹³

Det trekkes også frem at Mattilsynet «i kraft av sin faglige tyngde og kompetanse» skal fremstå som en premissleverandør for departementene og det politiske miljøet.¹⁴

Når sluttrapporten fra tilsynsprosjektet skal utgjøre selve grunnlaget for svært omfattende og viktige politiske og faglige diskusjoner er det avgjørende at rapporten holder høy kvalitet, har tillit hos relevante aktører og gir et sannferdig bilde av forholdene den omtaler.

Bilde 1: Illustrasjon fra Mattilsynets sluttrapport fra tilsynskampanjen for gris 2021-2022.

METODE

For å ettergå og kvalitetssikre tallene fra Mattilsynets tilsynskampanje har Dyrs frihet gjennomgått samtlige av Mattilsynets tilsynsrapporter fra tilsynskampanjen for gris.

Dyrs frihet har med bakgrunn i Offentleglova fått tilsendt oversikt over alle saker omfattet av Mattilsynets tilsynskampanje. Videre har vi søkt innsyn i samtlige dokumenter i de nærmere 600 sakene omfattet av kampanjen. Totalt ble 589 saker og nærmere 3000 dokumenter gjennomgått. 20 saker ble ekskludert fra datasettet da de var feilregistrert i Mattilsynets oversikt over saksnummer og ikke oppfylte Mattilsynets kriterier for kampanjetilsyn.¹⁵

Basert på inspeksjonsrapporter og tilsynskvitteringer fra tilsynene ble det brukt et regneark for å registrere saksnummer, navn på produsent, tilsynsdato, rapportdato, antall hastevedtak, varsel om vedtak, påpekinger av plikt og veiledninger og eventuelle frister av disse for hver enkelt sak. Videre ble det registrert hva slags lovbrudd reaksjonene gjaldt; mangelfull ivaretagelse av syke og skadde dyr, manglende strø og rotmateriale, mangelfull vanntilgang, mangelfull dokumentasjon og andre lovbrudd. Beskrivelser fra inspektørens observasjoner i tilsynsrapportene og resterende saksdokumenter ble også gjennomgått. I de tilfellene der det kom tydelig fram at det var avdekket lovbrudd uten at Mattilsynet hadde kommet med noen reaksjon, ble dette registrert i Excel-dokumentet som "ingen reaksjon tross avvik".

Inspektørens reaksjoner eller fravær av reaksjoner på konkrete avdekkede lovbrudd ble sammenliknet med hvilke reaksjoner som, ifølge Mattilsynets skriftlige veileder for kampanjen, burde ha vært benyttet.¹⁶ Dersom Mattilsynet unnlot å komme med en reaksjon til tross for at de avdekket avvik, eller de reagerte med mildere reaksjoner enn det veilederen anbefalte, ble det registrert at det var benyttet for mild reaksjon i saken. Ettersom inspektørens frie beskrivelser av observasjoner ofte er korte eller ikke-eksisterende, vil inspektørene trolig ha observert avvik som ikke er nevnt i tilsynsrapportene og dermed heller ikke har blitt registrert av oss. Dette betyr at våre estimerer på forekomst av "for mild reaksjon" og "ingen reaksjon tross avvik" trolig vil være lavere enn hva som er realiteten.

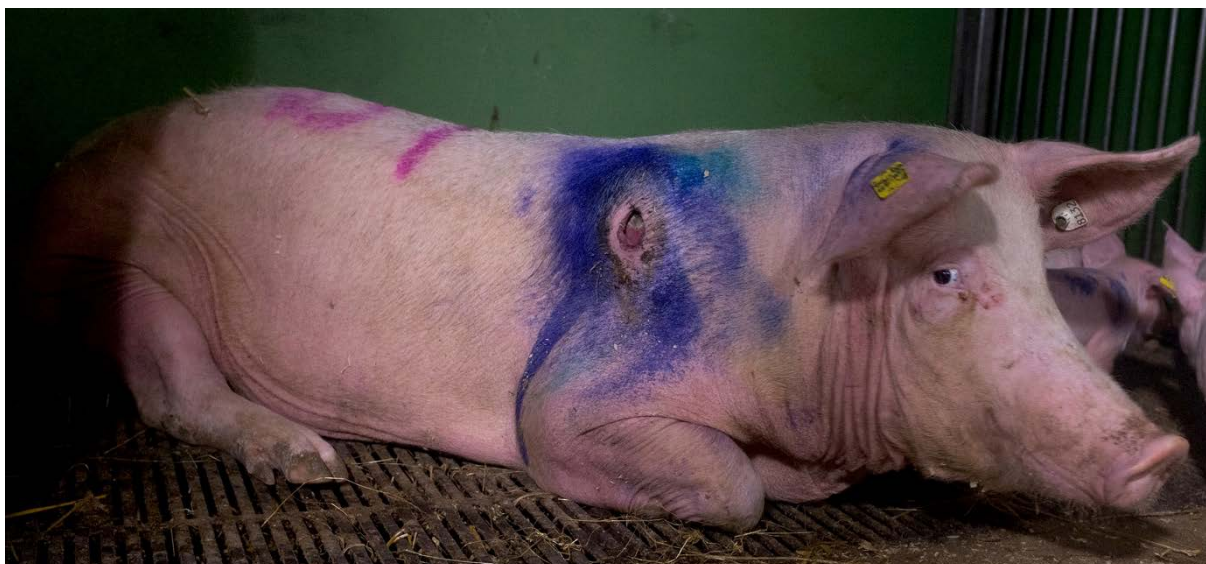
Basert på de systematiske registreringene våre fra kampanjens tilsynsrapporter ble det gjort en rekke beregninger av antall avdekkede lovbrudd, antall saker med for milde reaksjoner, antall hastevedtak, antall hastevedtak om avliving m.m. som er gjengitt i denne rapporten.

I tillegg til innsyn i inspeksjonene fra tilsynskampanjen, ble det også søkt innsyn i en rekke dokumenter omhandlende kampanjen, herunder møtereferater og dialog mellom Mattilsynet og kjøttindustrien.

RESULTATER

En kampanje farget av næringen

Bilde 2: En purke ligger på spaltegulvet i en bing uten strø. Hun har store, åpne sår på skuldrene som er forsøkt behandlet med sårpray. Foto: Nettverk for dyrs frihet

Mattilsynet skal være et uavhengig tilsynsorgan for dyrevelferd og passe på at samfunnets lover og regler for dyrevelferd følges på norske gårder. Til tross for at de skal være uavhengige, lot Mattilsynet i stor grad griseindustrien selv få utarbeide og forme hva Mattilsynet skulle se etter i tilsynskampanjen for gris.

Før Mattilsynet ferdigstilte mandatet for tilsynskampanjen sendte de ut et utkast til griseindustrien der Mattilsynet tilbød dem å komme med innspill. En rekke aktører i kjøttindustrien svarte, og Mattilsynet var tydelige på at innspillene fra kjøttindustrien "har satt sitt preg på" kampanjen.¹⁷ Mattilsynet gjennomførte også en rekke møter med griseindustrien både under planleggingen og gjennomføringen av tilsynskampanjen.¹⁸ I tillegg til å påvirke mandatet for

tilsynskampanjen, fikk griseindustriens interesseorganisasjon Norsvin i flere omganger kurse Mattilsynets inspektører før kampanjen startet, og på denne måten påvirke hvordan tilsynene skulle gjennomføres.^{19, 20} Griseindustrien fikk også Mattilsynet til å endre tidspunktet for publisering av resultatene fra kampanjen til et mer strategisk tidspunkt for industrien, der den ville ha mindre påvirkning på salget av kjøtt.^{21, 22}

Mattilsynet ga også griseindustrien tilgang på resultatene fra tilsynskampanjen før sluttrapporten ble publisert, slik at de hadde mulighet til å forberede seg på hva rapporten ville vise.²³ Etter at griseindustrien hadde fått gjennomgå rapporten endret Mattilsynet også flere deler av den, blant annet modererte de flere kritiske uttalelser om industrien.²⁴

Varslede inspeksjoner

Mattilsynet omtaler det store flertallet av inspeksjonene i tilsynskampanjen som “uvarslede”, og har i likhet med Kontroll- og konstitusjonskomitéen tidligere uttalt at varslede inspeksjoner ikke gir et riktig bilde av forholdene i et dyrehold. Likevel forhåndsvarslet i praksis Mattilsynet griseprodusentene om alle de “uvarslede” tilsynene i tilsynskampanjen, helt i tråd med ønsket fra griseindustrien.

Griseindustriens interesseorganisasjon Norsvin har tidligere uttalt at: "Norsvin er av den oppfatning at tilsyn i hovedsak skal være varslet, med tid og tema for det enkelte tilsynet".²⁵

En enstemmig Kontroll- og konstitusjonskomité på Stortinget har sagt seg uenig i dette, og uttalte allerede i 2012 at:

“Komiteen ser at tilsynskampanjer gjerne er varslede og utføres i dialog med næringene. Da kan kritikkverdige forhold skjules i forkant.”²⁶

Også Mattilsynet har uttalt at varslede inspeksjoner gir et feilaktig bilde av tilstanden i et dyrehold. Blant annet skriver de at "Mattilsynets tilsyn som hovedregel er uvarslet. Grunnen til dette er at inspektørene skal få et inntrykk som er mest mulig representativt for driften av dyreholdet"²⁷ og at "Mattilsynets erfaring fra tilsyn er også at kontroller bør være uanmeldte for å gi et riktig bilde av forholdene i dyreholdet".²⁸

I forbindelse med tilsynskampanjen for gris har Mattilsynet understreket viktigheten av at "inspektøren [kommer] uanmeldt, fordi Mattilsynet vil inspisere uten at dyreholderen har kunnet forberede seg".²⁹

I sluttrapporten fra tilsynsprosjektet og overfor media fremstiller Mattilsynet kampanjetilsynene som uvarslede, og hevder at: "Bare seks inspeksjoner ble varslet på forhånd".³⁰

Allerede i februar 2021 sendte imidlertid Mattilsynet ut et informasjonsskriv om tilsynskampanjen til alle griseprodusenter i Norge, der de fortalte at de ville komme på tilsyn og hva de ville se etter. Mattilsynet skrev eksplisitt at: "Vi sender deg denne informasjonen så [...] du kan forberede deg".³¹ Omfattende informasjon om kampanjen har også vært tilgjengelig på Mattilsynets nettsider, og det har vært avholdt en rekke informasjonsmøter mellom Mattilsynet og kjøttindustrien.³² I etterkant av kampanjen konkluderte Mattilsynet med at:

“Næringen har vært godt forberedt på at vi kommer. Produsenter har vært kjent med kampanjen og mange har ventet på et tilsyn fra Mattilsynet”.³³

At Mattilsynet likevel fremstiller tilsynene som uvarslede er derfor svært misvisende. Tvert imot har tilsynene vært godt varslede, i tråd med griseindustrien ønsker, og stikk i strid med Kontroll- og konstitusjonskomitéens anbefalinger.

Grov underrapportering av lovbrudd

Mattilsynet skriver i sin offentlige sluttrapport fra tilsynsprosjektet at det ble avdekket lovbrudd hos halvparten av norske griseprodusenter. Dyrs frihet sin gjennomgang viser at dette er en kraftig underrapportering og at Mattilsynet egentlig avdekket lovbrudd hos hele 85 % av griseprodusentene de inspiserte. Hemmeligholdte dokumenter som Dyrs frihet har fått tilgang på viser også at Mattilsynet er kjent med underrapporteringen, men at de har tilbakeholdt denne informasjonen fra offentligheten.

Bilde 3: Griser som vasser i møkk under et av Mattilsynets kampanjetilsyn. Mange hadde avspiste haler. Til tross for forbud mot å holde dyr drev bonden med griseproduksjon og var godkjent i griseindustriens «dyrevelferdsprogram». Mattilsynet hasteavviklet dyreholdet, men hemmeligholdt dette fra den offentlige sluttrapporten. Foto: Mattilsynet.³⁴

50 % flere lovbrudd enn offentlig rapportert

I forkant av tilsynskampanjen for gris uttalte Mattilsynet i interne dokumenter at de forventet å finne lovbrudd hos 20-30 %

av griseprodusentene.³⁵ De viste blant annet til at griseindustrien har utviklet et obligatorisk “dyrevelferdsprogram” som alle griseprodusenter må delta i, og at “Næringen mener selv at

dyrevelferdsprogrammet allerede har ført til bedring i dyrevelferden for svin".³⁶

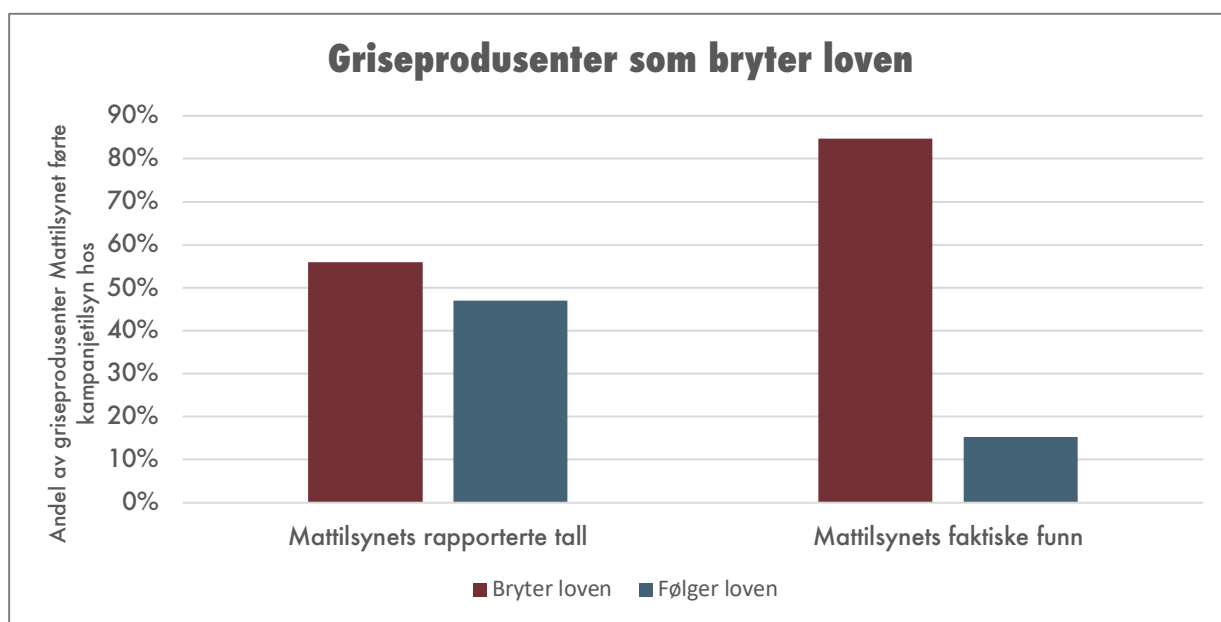
Mattilsynets offentlige rapport fra tilsynskampanjen viser derimot at velferden ikke er bedret sammenlignet med tidligere funn, og at de avdekket lovbrudd hos hele 56 % av grisefarmene - et tall som i seg selv er svært høyt.

Dyrs frihets gjennomgang har imidlertid avdekket at Mattilsynets offentlig rapporterte tall er sterkt underdrevet og gir et feilaktig positivt bilde av forholdene i norsk griseindustri. Granskningen vår viser at Mattilsynet i virkeligheten avdekket lovbrudd hos hele 85 % av produsentene - 50 % flere enn det Mattilsynet rapporterte om i sine offentlige tall (se Figur 2

og Figur 3), og tre ganger så mange som de forventet å finne lovbrudd hos. Kun 15 % av de inspiserte griseprodusentene drev i tråd med loven.

I 2022 avdekket Mattilsynet lovbrudd på hele 203 av 230 kampanjetilsyn med griseprodusenter.

Den avslørte underreporteringen står i sterk kontrast til Mattilsynets uttalelser om at rapporten deres skulle "gi et bilde på de faktiske forholdene i norske grisefjøs"³⁷ og "det mest korrekte bildet av hvordan næringen etterlever regelverket".³⁸

Figur 2: Andelen av griseprodusentene som Mattilsynet førte kampanjetilsyn hos som bryter loven. Til venstre vises tallene Mattilsynet publiserte i sin offentlige rapport. Til høyre vises de reelle tallene som Nettverk for dyrs frihet har avdekket ved å gjennomgå Mattilsynets nesten 600 tilsynsrapporter fra tilsynskampanjen. Grafen viser at Mattilsynet har grovt underreportert antall griseprodusenter som bryter loven.

Registrerer lovbrudd som “uten avvik”

Dyrs frihets granskning viser at Mattilsynet i en rekke tilfeller har definert tilsynet som "uten avvik", til tross for at inspektørene har avdekket klare lovbrudd. I mange av sakene ble det til og med varslet vedtak eller gitt andre reaksjoner på lovbruddene, og i tilsynsrapportene ble det eksplisitt konstatert at “vi fant brudd på regelverket”.³⁹ I andre saker registrert som “uten avvik” ga Mattilsynet ingen formelle reaksjoner, men beskriver klare lovbrudd i sine dokumenter.

I én sak skriver eksempelvis inspektørene: "Grisene dine hadde ikke tilgang til rotemateriale under inspeksjonen”, men Mattilsynet kom ikke med noen reaksjoner, og registrerte saken som «uten avvik».⁴⁰ I region Øst, som av Mattilsynet trekkes frem som en foregangsregion, ble hele 55 % av sakene der Mattilsynet avdekket lovbrudd registrert som “uten avvik”. Blant de 20 mest aktive inspektørene til Mattilsynet registrerte hele 9 stykker mer enn 40 % av avviks-sakene sine som “uten avvik”. Én av inspektørene hadde registrert hele 14 av 17 saker der hun fant lovbrudd som “uten avvik”

Rotemateriale

Mattilsynet skriver i sin offentlige sluttrapport at de avdekket brudd på reglene om rotemateriale hos 35 % av produsentene. Dyrs frihet sin gjennomgang viser at Mattilsynet egentlig avdekket

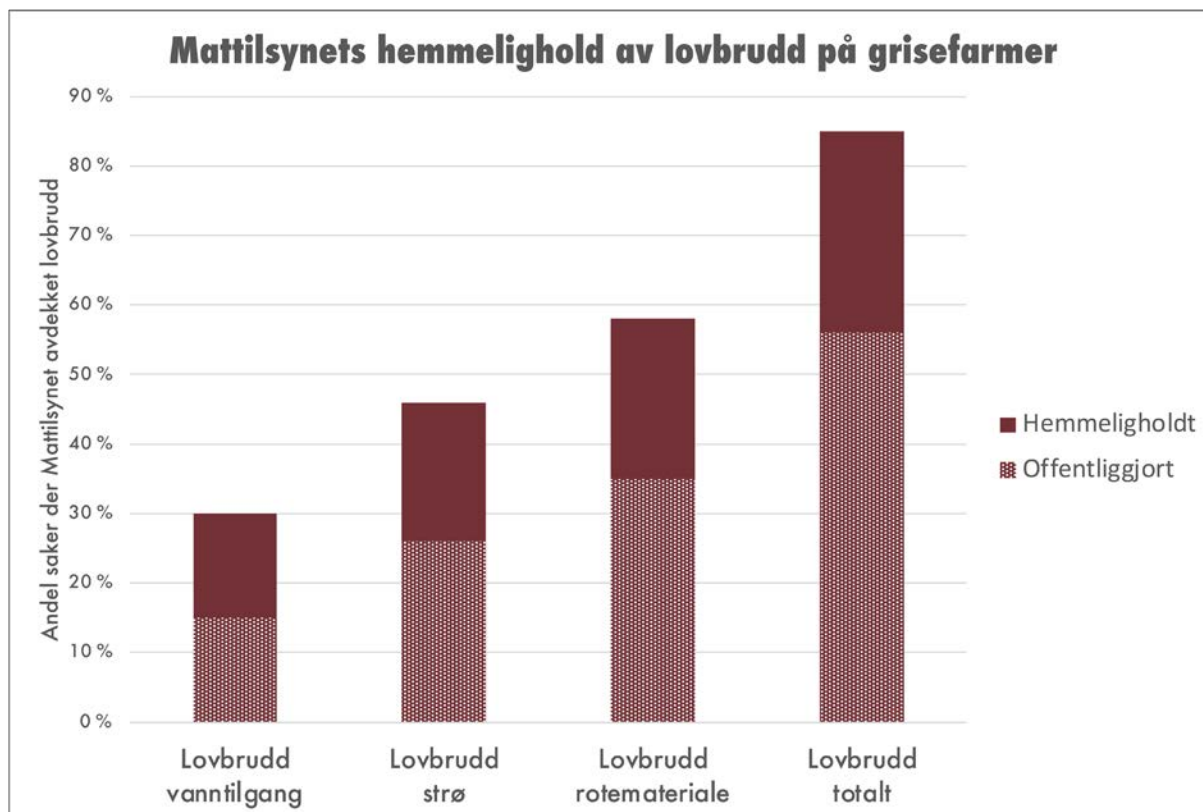
brudd på lovverket om rotemateriale i minst 58 % av sakene (se Figur 3). Det betyr at Mattilsynet hemmeligholdt 40 % av lovbruddene knyttet til rotemateriale, og at antall saker med brudd på reglene om rotemateriale var 60 % høyere enn det Mattilsynet skrev om i sin offentlige rapport.

Strø

Mattilsynet skriver i sin offentlige sluttrapport at de avdekket brudd på reglene om strø hos 26 % av produsentene. Dyrs frihets gjennomgang viser at Mattilsynet egentlig avdekket brudd på lovverket om strø i minst 46 % av sakene (se Figur 3). Det betyr at Mattilsynet hemmeligholdt 43 % av lovbruddene knyttet til strø, og at antall saker med brudd på reglene om strø var 78 % høyere enn det Mattilsynet skrev om i sin offentlige rapport.

Vanntilgang

Mattilsynet skriver i sin offentlige sluttrapport at de avdekket brudd på reglene om vanntilgang hos 15 % av produsentene. Dyrs frihet sin gjennomgang viser at Mattilsynet egentlig avdekket brudd på lovverket om vanntilgang i minst 30 % av sakene (se Figur 3). Det betyr at Mattilsynet hemmeligholdt 50 % av lovbruddene knyttet til vanntilgang, og at antall saker med brudd på reglene om vanntilgang var 100 % høyere enn det Mattilsynet skrev om i sin offentlige rapport.

Figur 3: Antall grisefarmer der Mattilsynet avdekket brudd på lovkravene om henholdsvis vanntilgang, strø og rotemateriale, og total andel grisefarmer som brøt loven på ett eller flere punkter, delt på totalt antall grisefarmer Mattilsynet førte kampanjetilsyn med. Grafen viser også hvor stor andel av de avdekkede lovbruddene Mattilsynet hemmeligholdt i sin offentlige rapport.

Underrapportering av antallet hastevedtak om avliving

Mattilsynet skriver i sin offentlige rapport fra tilsynsprosjektet at de bare fattet 25 hastevedtak om avliving. Dyrs frihet sin gjennomgang viser imidlertid at Mattilsynet egentlig fattet 38 hastevedtak om avliving.⁴¹ Det vil si at hvert tredje hastevedtak om avliving ble holdt skjult fra offentligheten, og at antallet hastevedtak om avliving ligger 50 % høyere enn det Mattilsynet forteller om i sin offentlige rapport.

Hastevedtak om avliving er vedtak som Mattilsynet bare fatter i ekstreme tilfeller, der inspektørene finner alvorlig syke og skadde dyr som ikke har blitt ivaretatt av

dyreholder. Tallet er derfor en viktig indikator på antallet svært alvorlige lovbrudd. Underrapporteringen av antallet hastevedtak om avliving bidrar til å etterlate et inntrykk av at det avdekkes færre alvorlige mishandlingssaker i griseindustrien enn hva som er realiteten.

Forsøkte å hemmeligholde underrapportering

Dyrs frihet har i møte med Mattilsynets ledelse stilt spørsmål om hvorvidt tilsynet har underrapportert antallet lovbrudd avdekket i tilsynskampanjen. Mattilsynet benektet da at det var gjort feil, og har siden gjentatt dette.

Dokumenter fra Mattilsynet som Dyrs frihet senere har fått tilgang på, viser imidlertid at Mattilsynet selv vedgikk i et internt møte at det er: "Manglende samsvar mellom observasjoner og registrerte regelbrudd i svinekampanjen" og at dette: "Gjør at tall for regelverksbrudd i MATS [som Mattilsynets offentlige rapport er basert på] ikke blir korrekt".⁴² Videre skriver de i en mail til Bondelaget, som Mattilsynet hemmeligholdt i mange måneder, at:

"det er utvilsomt at relativt mange regelbrudd ikke har blitt registrert og dermed ikke inngår i grunnlaget for kampanjerapporten".⁴³

Denne informasjonen har Mattilsynet aldri formidlet eksternt til journalister, dyrevernorganisasjoner, politikere eller fagmiljøer.

Til tross for at Mattilsynet selv innrømmer at tallene i rapporten er feil og Dyrs frihet har gitt Mattilsynet tilgang på korrekte tall, nekter Mattilsynet å oppdatere sluttrapporten fra tilsynskampanjen sin med de riktige tallene. Rapporten slik den står i dag fremstiller dermed forholdene i griseindustrien som vesentlig bedre enn hva som er realiteten, og er med på å villedde offentligheten.

Bilde 4: En purke som skal føde står ulovlig innesperret i en fikseringsbås. Hun kan ikke snu seg eller ta mer enn ett skritt frem og tilbake. I kun to tilfeller fattet Mattilsynet hastevedtak om å slippe fri ulovlig fikserte purker. I de resterende tilfellene der Mattilsynet avdekket ulovlig fiksering unnlot de å fatte hastevedtak om å slippe fri purkene, til tross for at deres egen veileder er tydelig på at de skal fatte hastevedtak. Foto: Mattilsynet.⁴⁴

Bagatellisering av alvorlige lovbrudd

Til tross for at mattilsynets tilsynskampanje avdekket at lovbrudd heller er regelen enn unntaket i griseindustrien, har både ledelsen i Mattilsynet og landbruks- og matministeren vært opptatt av å kommunisere bredt om at dette ikke er systematiske problemer og at det avdekkes få alvorlige lovbrudd i griseindustrien. Dyrs frihet sin gjennomgang viser at dette er langt fra sannheten, og at det avdekkes flere alvorlige lovbrudd i griseindustrien enn hos noen andre produksjonsdyr i Norge.

Underdriver antall alvorlige saker

Mattilsynets tilsynskampanje avdekket et høyt antall svært alvorlige lovbrudd i norsk griseindustri. Likevel har Mattilsynet og landbruks- og matministeren forsøkt å undergrave Alvoret i sakene. I sin sluttrapport skriver Mattilsynet at "Det ble ikke avdekket noen tilfeller av «alvorlig vanskjøtsel» i denne kampanjen".⁴⁵

Under lanseringen av rapporten gjentok Mattilsynet stadig at "mange driver godt, og bedre enn det regelverket krever".⁴⁶ Mattilsynet valgte til og med å sende ut en egen pressemelding om tilsynskampanjen med tittelen: "Mange regelbrudd, men få alvorlige".⁴⁷ Også landbruks- og matministeren konkluderte etter rapporten med at: "Det er få regelbrudd av alvorlig karakter",⁴⁸ og at "De aller fleste driver veldig, veldig bra i dag".⁴⁹

Flere hastevedtak hos gris enn hos andre dyreslag

Dyrs frihet har sammenlignet forekomsten av de mest alvorlige lovbruddene i griseindustrien med lovbrudd hos andre dyrearter.

Vår gjennomgang viser at andelen dyrehold der Mattilsynet har måttet fatte hastevedtak er langt høyere for gris i tilsynskampanjen enn for noen andre dyreslag i samme periode (Se Figur 4-1).

For eksempel fattet Mattilsynet hastevedtak i under 4 % av tilsynene med fjørfe, mens de fattet hastevedtak i over 16 % av griseholdene i tilsynskampanjen.^{50, 51} Dette til tross for at de i tilsynskampanjen førte tilsyn med tilfeldig utvalgte grisefarmer mens tilsynene hos andre dyreslag er risikobaserte tilsyn - det vil si tilsyn med de mistenkte "verstingene" i bransjen.

Antallet grisefarmer med alvorlige lovbrudd med akutt behov for oppfølging er med andre ord svært høyt sammenlignet med andre dyreslag. Under Mattilsynets kampanjetilsyn med gris i 2022 ble det fattet hastevedtak i hele 20 % av tilsynene, og i region Sør-Vest måtte de fatte hastevedtak på mer enn hver fjerde inspiserte grisefarm. Mattilsynets påstand om at det ble avdekket få alvorlige regelbrudd i tilsynskampanjen stemmer altså ikke.

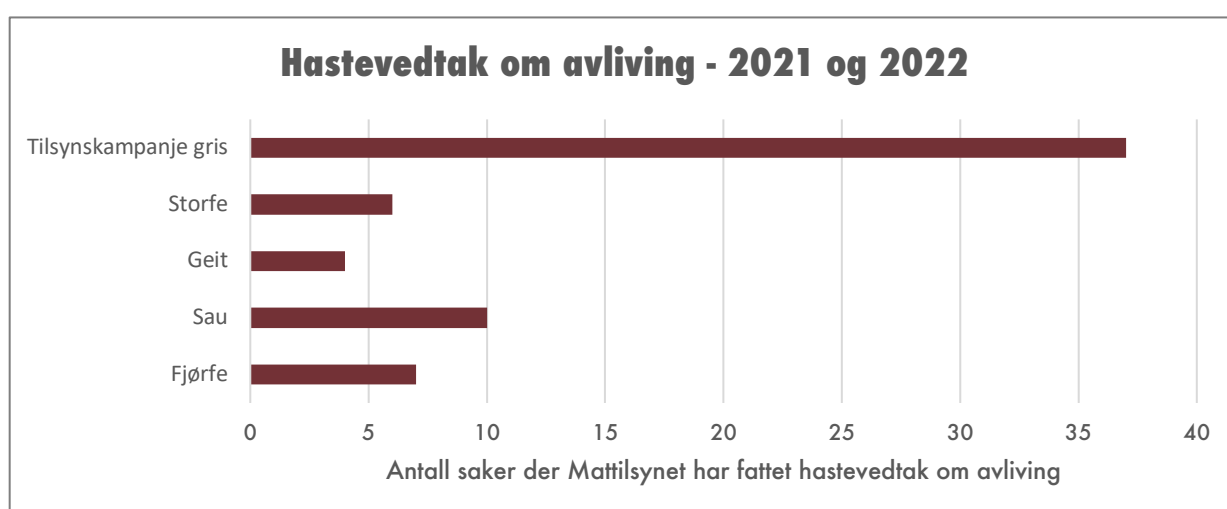
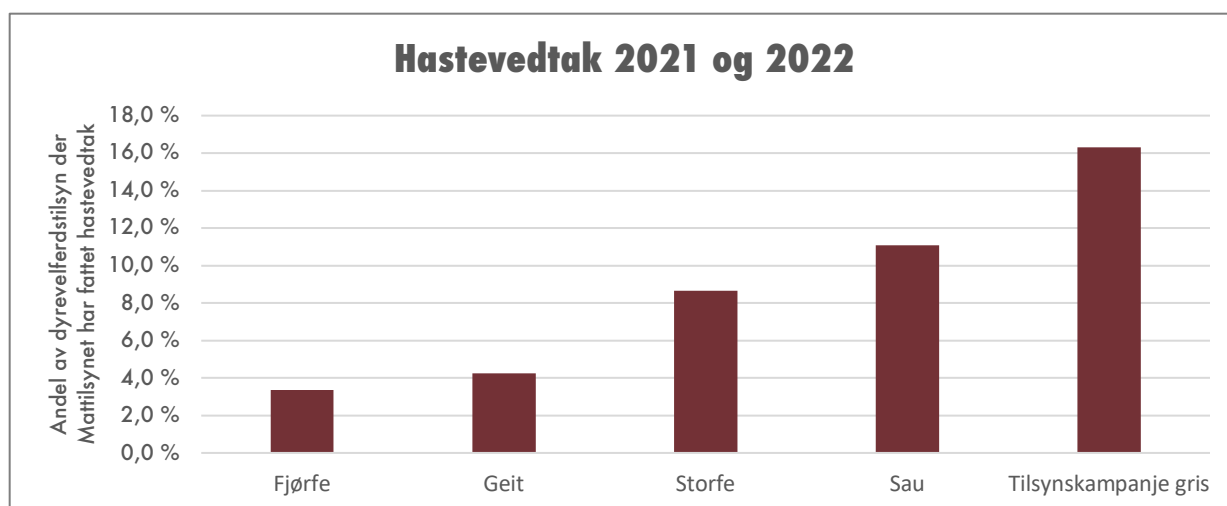

Bilde 5: Gris med avspist hale i en skitten bingje. På over 150 av de inspiserte grisefarmene avdekket Mattilsynet syke og skadde dyr som ikke var tilstrekkelig ivaretatt. Foto: Mattilsynet.⁵²

Flere hasteavlivinger hos gris enn hos andre dyreslag

Dyrs frihets undersøkelse viser også at Mattilsynet fattet langt flere hastevedtak om avliving av gris i tilsynskampanjen enn de noensinne har gjort for andre dyreslag. Mens Mattilsynet i 2021 og 2022 bare fattet hastevedtak om

avliving av storfe, sau, geit, kylling og høns i totalt 27 saker, fattet de hastevedtak om avliving av gris i hele 37 saker bare i tilsynskampanjen. Dette vitner om at griseindustrien ikke evner å ivareta selv de aller sykeste dyrene sine på en tilfredsstillende måte, og burde føre til vesentlig kraftigere reaksjoner fra Mattilsynet enn hva det virker å gjøre.

Figur 4-1 (øverst): Andel av dyrevelferdstilsyn der Mattilsynet måtte fatte hastevedtak i 2021 og 2022.

Figur 4-2 (nederst): Antall saker der Mattilsynet måtte fatte hastevedtak om avliving i 2021 og 2022.

Selv om tilsynet med gris gjelder tilfeldige produsenter, mens tilsynet med andre dyreslag hovedsakelig gjelder «verstinger», måtte Mattilsynet fatte langt flere hastevedtak hos griseprodusenter enn hos andre bønder. Tallene for gris er sammenstilt av Dyrs frihet basert på Mattilsynets nær 600 rapporter fra kampanjetilsyn og gjelder i perioden 27.01.2021 - 11.10.2022. For andre dyreslag er tallene sammenstilt av Mattilsynet og gjelder perioden 01.01.2021 - 31.12.2022^{53, 54}.

Andre alvorlige lovbrudd

I tillegg til å fatte mange hastevedtak, avdekket Mattilsynet brudd på bestemmelser om ivaretagelse av syke og skadde dyr hos 1 av 4 griseprodusenter, og manglende tilgang på grunnleggende ressurser som vann, strø og halm hos over 50 % av de inspiserte griseprodusentene. Slike mangler kan ha alvorlig negativ påvirkning på grisenes velferd. Samlet sett

illustrerer dette at antallet alvorlige lovbrudd i griseindustrien er svært høyt, og Mattilsynets påstander om at det avdekkes få alvorlige lovbrudd framstår derfor som svært villende. Når Mattilsynet avdekker lovbrudd hos 85 % av tilfeldig utvalgte griseprodusenter, handler det ikke om enkelttilfeller, men om en industri med systematiske og alvorlige lovbrudd som de ikke evner å rydde opp i selv.

For milde reaksjoner på lovbrudd

Mattilsynet har strenge retningslinjer for hvordan de skal reagere på ulike lovbrudd. Likevel reagerte inspektørene med mildere reaksjoner enn det de skal gjøre i hele 59 % av sakene der det ble avdekket lovbrudd under tilsynskampanjen. I over 250 tilfeller unnlot Mattilsynet totalt å komme med reaksjoner på lovbrudd, og ikke en eneste griseprodusent ble politianmeldt.

I 2019 krevde Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité at: "Mattilsynet tar i bruk tilgjengelige virkemidler overfor dyreholdere der dette er påkrevd, og trapper opp bruken av strengere virkemidler etter behov."⁵⁵ Årsaken til dette er at milde virkemidler erfaringsmessig har lite effekt på lovbrudd i produksjonsdyrhold.

I forkant av tilsynskampanjen for gris utarbeidet Mattilsynet en grundig veileder for hvordan inspektørene skulle reagere i ulike saker. Formålet med denne veilederen var å sikre god forvaltningskvalitet og en enhetlig virkemiddelbruk både mellom og innad i Mattilsynets ulike regioner.

Mattilsynet var før tilsynskampanjen også tydelige på at: "Avvik skal følges opp i henhold til Mattilsynets retningslinje",⁵⁶ og i Mattilsynets ordinære retningslinje for tilsyn heter det at: "Mattilsynet skal ha en aktiv virkemiddelbruk og ikke vegre seg for å fatte vedtak i de tilfeller virksomheten unnlater å etterleve regelverket".⁵⁷

Bryter loven uten konsekvenser

Til tross for at Mattilsynets retningslinjer slår fast at lovbrudd skal føre til reaksjoner, viser Dyrs frihet sin granskning at Mattilsynet stadig avdekker lovbrudd på norske grisefarmer uten at det får konsekvenser for produsenten. Hele 72 %

(99 av 138) av Mattilsynet-inspektørene som førte tilsyn i grisekampanjen, avdekket én eller flere ganger lovbrudd uten å komme med noen form for reaksjon. Særlig i region Øst, som av Mattilsynet og Landbruks- og matdepartementet trekkes frem som en foregangsregion, unnlot Mattilsynet stadig å komme med reaksjoner i saker der de avdekket lovbrudd.

Bilde 6: Ulovlig fiksert purke i binge uten strø eller rotmateriale. Mattilsynet unnlot å komme med noen form for reaksjon på den ulovlige fikseringen, til tross for at de ifølge deres egen veileder skulle ha fattet hastevedtak om å slippe fri purka. Foto: Mattilsynet.⁵⁸

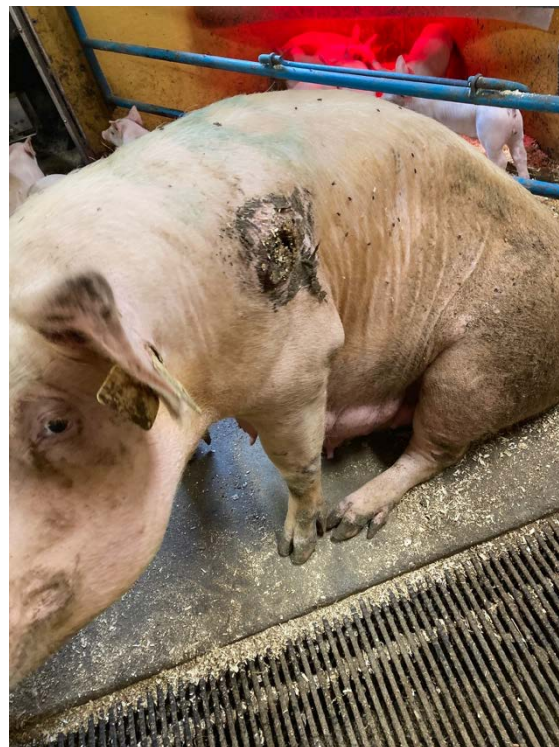
Totalt avdekket Mattilsynet over 250 tilfeller av lovbrudd knyttet til manglende behandling av syke og skadde dyr, manglende rotemateriale, ulovlig fiksering, mangelfull vanntilgang, fravær av strø m.m., uten at inspektørene kom med noen form for reaksjon på lovbruddene.

I flere andre saker skriver Mattilsynet for eksempel at "Det var ikke spor av rotemateriale i bingene",⁵⁹ at "I cirka halvparten av bingane var det gjørmete på liggjeplassen og grisene i disse bingane var skitne"⁶⁰ eller at det var "Generelt lite/nesten ingen strø hos purkene",⁶¹ uten at de kom med noen reaksjon på lovbruddene. Når Mattilsynet lar være å reagere på lovbrudd, fører det til at både lovbruddene og dyrenes lidelser får fortsette, og at lovbestemmelsene mister sin verdi.

For milde reaksjoner i flertallet av sakene

I tillegg til sakene der Mattilsynet helt unnlater å komme med reaksjoner på lovbrudd, velger Mattilsynet stadig å benytte mildere reaksjoner enn de skal (se Figur 5). I Mattilsynets egen veileder for inspektører heter det at: "Å bruke veiledning som det eneste virkemidlet egner seg best før det foreligger et regelbrudd", og at "Som hovedregel skal Mattilsynet fatte enkeltvedtak når virksomheten har brutt regelverket." Dette gjelder for eksempel ved brudd på reglene om rotemateriale, strø/bekvem liggeplass og tilgang på vann. Vår granskning viser at

Mattilsynet likevel reagerte med veiledning eller mildere reaksjoner i over 50 % av tilfellene der de avdekket lovbrudd. Dette til tross for at mildere reaksjoner enn vedtak bare skal benyttes "unntaksvis".

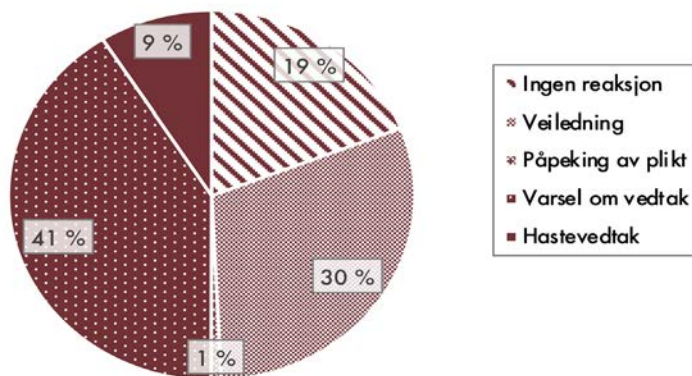

Bilde 7: Purke med alvorlig bogsår på begge skuldre gikk rett på hardt betonggulv. Mattilsynet unnlot å fatte hastevedtak, selv om det ifølge deres egen veileder skulle vært gjort. Foto: Mattilsynet.⁵⁹

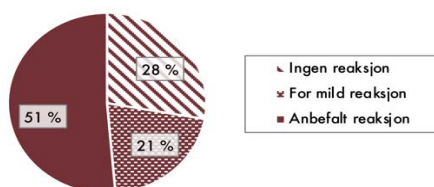
Bare i 1 av 3 saker der bonden brøt bestemmelsene om vanntilgang reagerte Mattilsynet med å varsle eller fatte vedtak. I de resterende sakene reagerte de med mildere reaksjoner enn anbefalt. På samme måte reagerte Mattilsynet med for milde reaksjoner, eller fullstendig unnlot å reagere i halvparten av sakene med brudd på reglene om rotemateriale og strø.

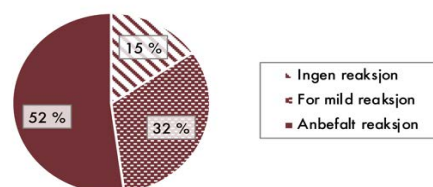
Reaksjoner på lovbrudd

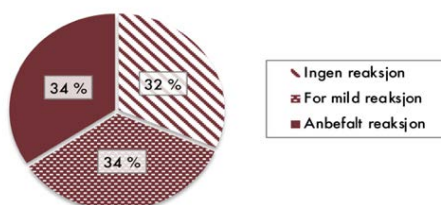
Reaksjon på lovbrudd - rotmateriale

Reaksjon på lovbrudd - strø

Reaksjon på lovbrudd - vann

Figur 5: Viser Mattilsynets reaksjoner og mangel på reaksjoner på avdekkede lovbrudd i tilsynskampanjen. Som «hovedregel» skal inspektørene benytte varsel om vedtak eller hastevedtak ved lovbrudd. Kun «unntaksvis» skal mildere reaksjoner (veiledning/påpeking av plikt) benyttes. Likevel reagerte Mattilsynet med mildere reaksjoner enn vedtak, eller unnlot helt å reagere på 50% av lovbruddene de avdekket. Bare ved 1 av 3 lovbrudd knyttet til vanntilgang reagerte Mattilsynet i tråd med egen veileder. Ved 2 av 3 lovbrudd tilknyttet mangelfull vanntilgang reagerte de med for mild reaksjon eller unnlot helt å reagere på lovbruddene.

Unnlater å fatte hastevedtak

I tillegg til å ikke fatte vanlige vedtak, viser Dyrs frihets granskning at Mattilsynet også har unnlatt å fatte hastevedtak i en rekke alvorlige saker der de har avdekket syke og skadde dyr som ikke har fått nødvendig behandling. Dette til tross for at Mattilsynets egne retningslinjer er tydelige på at det skal fattes hastevedtak i slike saker dersom dyreeier ikke selv tar initiativ til å hjelpe dyret.

Under et tilsyn i Rogaland fant Mattilsynet eksempelvis en gris med halesår som lå forlatt i en gang utenfor bingene (se Bilde 6): "Grisen lå rett på betongen og hadde ikke tilgang til vann eller mat".⁶² Grisen burde ha vært avlivet, men dette var ikke gjort. Likevel veiledet bare Mattilsynet bonden om lovverket i stedet for å fatte hastevedtak

På en annen farm fant Mattilsynet ei purke som gikk rett på bart betonggulv, til tross for at hun hadde alvorlige bogsår på begge skuldrene.⁶³ Ifølge Mattilsynets tilsynsveileder skulle inspektørene fatte hastevedtak om avliving av purka eller om at ungene hennes skulle bli fjernet slik at de ikke fortsatte å die og tære på fettreservene hennes. Mattilsynet unnlot imidlertid å komme med noen som helst reaksjon i saken.

I flere saker fant Mattilsynet alvorlig halte dyr som hadde gått med store smerter over lang tid. Til tross for at det burde vært fattet hastevedtak om avliving av dyrene i disse sakene, valgte Mattilsynet bare å veilede bøndene om regelverket.^{64, 65}

På samme måte unnlot Mattilsynet en rekke ganger å fatte hastevedtak når de avdekket dyr uten tilgang på vann,⁶⁶ ulovlig

fikserte purker⁶⁷ og alvorlig syke og skadde dyr som ikke hadde fått hjelp.⁶⁸ Dette til tross for at dyrene hadde akutt behov for veterinærhjelp eller avliving, og at Mattilsynets egen veileder er tydelig på at det skulle ha vært fattet hastevedtak.

Bilde 8: Gris med halesår forlatt i en gang uten tilgang på mat eller vann. Mattilsynet unnlot å fatte vedtak om forholdet. Foto: Mattilsynet.⁶⁹

Når Mattilsynet unnlater å benytte tilstrekkelig strenge reaksjoner, medfører det at dyr som holdes under svært kritikkverdige forhold ikke får den hjelpen de har krav på. Syke og skadde dyr risikerer å pine i dagevis fordi Mattilsynet ikke følger sine egne retningslinjer. De manglende reaksjonene bidrar også til at antallet alvorlige avvik fremstår som lavere enn det faktisk er.

Bilde 9: Dette var alt vannet grisene i en bingje Mattilsynet observerte hadde tilgang på. Likevel fattet ikke Mattilsynet hastevedtak om å sikre grisene tilgang på rent vann. Foto: Mattilsynet.⁷⁰

Anmelder ikke grov mishandling

Mattilsynet skriver i sluttrapporten fra tilsynskampanjen at de ikke har anmeldt noen av griseprodusentene, og i sin foreløpige rapport fra 2022 skriver de at de heller "ikke [har] funnet noe som gir grunnlag for å melde noen til politiet".⁷¹ Dette kan imidlertid ikke tas til inntekt for gode forhold i griseindustrien, men vitner heller om en total svikt i Mattilsynets rutiner for anmeldelse av alvorlige lovbrudd.

Ifølge Økokrim og Mattilsynet sine felles *Retningslinjer for samarbeid mellom politiet og Mattilsynet i dyrevelferdssaker*, skal Mattilsynet: "som hovedregel anmelde alle alvorlige overtredelser av dyrevelferdsloven [...] Dette gjelder blant annet når lovbruddet har fått store konsekvenser for dyrs velferd, eller at handlingen eller unnlåtelsen er egnet til å ha slike konsekvenser. [...] Som utgangspunkt skal alle overtredelser som antas å kvalifisere til betinget eller ubetinget fengsel, anmeldes."⁷²

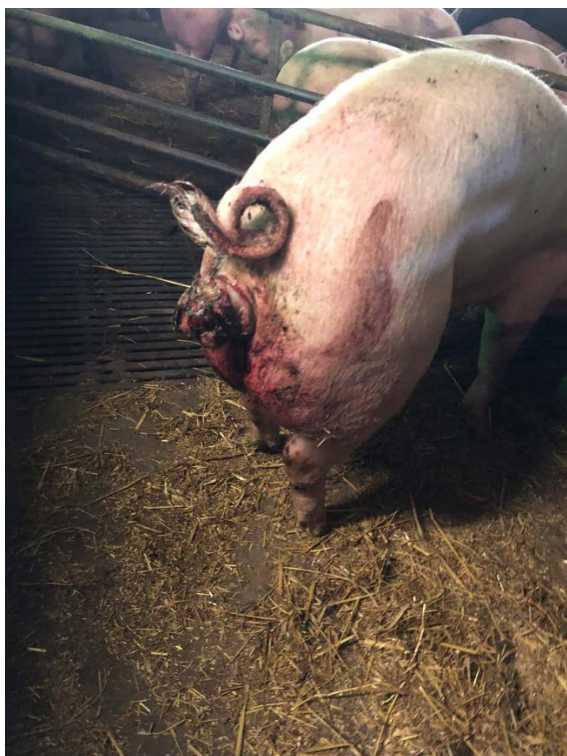
Konkret nevner Mattilsynet "mangelfull oppfølging i forbindelse med [...] sykdom" og "Dårlig stell som medfører fare for uttalt stress" som eksempler på grove saker som bør anmeldes.⁷³ Dyrs frihet sin gjennomgang viser at et høyt antall av lovbruddene Mattilsynet avdekket under tilsynskampanjen må kunne regnes som grove, og utvilsomt faller inn under definisjonen på saker som Mattilsynet skal anmelde til politiet.

På én grisefarm fant for eksempel Mattilsynet at personer som fra før var idømt forbud mot hold av dyr likevel holdt et stort antall griser.⁷⁴ Mattilsynet "måtte fatte hastevedtak om avliving og forsvarlig ivaretagelse av syke og skadde dyr. Det var ikke tegn til rotmateriale og kun spor av strø i 3 av 11 binger. I flere binger var det store mengder avføring over hele og grisene var dekket av det".⁷⁵ Dyreholdet måtte hasteavvikles og 54 dyr ble hasteavlivet samme dag. Bonden ble likevel ikke anmeldt.

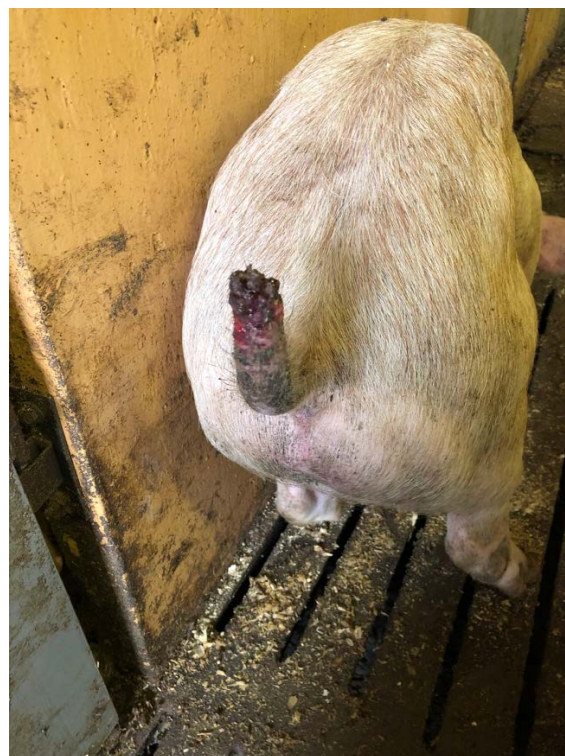
På en annen farm fant Mattilsynet over 70 dyr med smertefulle halesår uten at forholdene ble meldt til politiet.⁷⁶ På en tredje farm fant Mattilsynet et høyt antall alvorlig syke og skadde dyr. Mattilsynet måtte fatte hastevedtak om behandling av dyrene, og totalt 48 dyr måtte få utskrevet medikamenter av veterinær.⁷⁷ I flere tilfeller understreker Mattilsynet også at forholdene er gjentakende:

***"Dyreholdet har hatt gjentatte tilsyn over mange år der de samme alvorlige dyrevelferdsmessige avvikene gjentar seg."*⁷⁸**

Likevel ble ingen av forholdene anmeldt.

Bilde 10: Gris med rektalprolaps. Grisen hadde gått med skaden i en uke, uten at bonden hadde tilkalt veterinær. Mattilsynet fattet hastevedtak om avliving av grisen, men anmeldte ikke forholdet. Foto: Mattilsynet.⁷⁹

Bilde 11: Halt gris med blodig halesår. Skaden ble oppdaget flere dager tidligere, men bonden hadde «ikkje fått tid til å avliva grisen.» Mattilsynet fattet hastevedtak om avliving av grisen, men anmeldte ikke forholdet. Foto: Mattilsynet.⁸⁰

Mattilsynet innrømmer: “Vi er for snille”

Da Dyrs frihet i møte med Mattilsynet stilte spørsmål ved om de benyttet for milde reaksjoner i mange alvorlige saker, ble dette blankt avvist av Mattilsynets toppledelse.⁸¹ I interne dokumenter fra Mattilsynet, som Dyrs frihet har fått tilgang på, fremkommer det imidlertid at Mattilsynet erkjenner at de har benyttet for milde reaksjoner når de har ført tilsyn med griseindustrien i tilsynskampanjen:

“Svinekampanjen har avdekket at vi er for snille”.⁸²

Mattilsynet skriver også at:

“Svinekampanjen har avdekket at vi legger lista [for å anmelde] for høyt i en del saker”.⁸³

Til tross for de interne innrømmelsene har Mattilsynets ledelse unnlatt å fortelle offentlig om de totalt sviktende rutinene under tilsynskampanjen, og ledelsen har aldri tatt noen form for offentlig selvkritikk for konsekvensene dette kan ha hatt for grisene.

Manglende dokumentasjon av lovbrudd

Mattilsynets retningslinjer er tydelige på at det skal tas bilder under inspeksjonene for å dokumentere forholdene Mattilsynet avdekker. Likevel unnlot Mattilsynets inspektører fullstendig å ta bilder i over 250 av sakene i tilsynskampanjen, det vil si på hele 45 % av tilsynene. At Mattilsynet unnlater å ta bilder svekker både grisenes rettssikkerhet og fratår offentligheten en mulighet for innsyn i en ellers svært lukket kjøttindustri.

I sine egne retningslinjer for inspeksjoner skriver Mattilsynet at "Det er viktig at observasjoner og forhold som omtales i rapporten [...] er dokumentert med bilder". Dette begrunner de blant annet med at bildene: "skal kunne brukes som bevis i Mattilsynets saksbehandling, i rettsaker og av politiet ved anmeldelse".⁸⁴

Likevel viser Dyrs frihet sin gjennomgang at Mattilsynet stadig unnlater å ta bilder på tilsyn. I den saken der Mattilsynet fattet flest hastevedtak under hele tilsynskampanjen unnlot de eksempelvis helt å ta bilder.⁸⁵ I region Øst unnlot Mattilsynet å ta bilder ved hele 74 % av inspeksjonene sine. Blant annet lot de være å ta bilder i flere alvorlige mishandlingsaker med gjentakende lovbrudd over mange år. Selv ved en inspeksjon på en grisefarm som var under aktiv politietterforskning unnlot Mattilsynet å ta bilder.⁸⁶

Dokumenterer ikke sår og skader

I Mattilsynets retningslinjer heter det at inspektørene "alltid [skal] ta bilde der et bilde vil gi en bedre dokumentasjon av et avvik enn en beskrivende tekst vil kunne gi".⁸⁷ Dette tilsier blant annet at alle vedtak som omfatter synlige sår og skader burde dokumenteres med bilder, ettersom disse ikke lar seg beskrive like godt med tekst.

Likevel viser vår gjennomgang at Mattilsynet ofte unnlater å ta bilder når de avdekker alvorlige skader som betente halesår,⁸⁸ purker med bogsår⁸⁹ og griser med brokk og sår.⁹⁰ Blant annet begrunner Mattilsynet den manglende billedtakingen med at griseindustrien selv ikke ønsker at de skal ta med mobil inn i besetningen for å ta bilder.⁹¹

Store forskjeller internt hos Mattilsynet

Selv om det ifølge Mattilsynets retningslinjer er "særlig aktuelt" å ta bilder når man vurderer å varsle om vedtak, viser vår granskning at Mattilsynet unnlater å ta bilder i 1 av 4 saker der de varsler eller fatter vedtak. Det er også stor variasjon mellom Mattilsynets regioner. Mens region Stor-Oslo og region Midt tar bilder i 9 av 10 vedtakssaker, unnlater region Nord og region Øst å ta bilder i halvparten av sakene der de varsler eller fatter vedtak. Region Øst tar i snitt bare ett enkelt bilde per inspeksjon, mens region Stor-Oslo tar 12 bilder per inspeksjon.

Også mellom de ulike inspektørene er det store forskjeller i hvor nøye de er på å dokumentere lovbrudd (se Figur 6). Mens inspektøren som utførte flest tilsyn i tilsynskampanjen tok bilder ved hele 93% av inspeksjonene sine – totalt 1132 bilder,

MATTILSYNETS KONTROLL MED GRISEFARMER

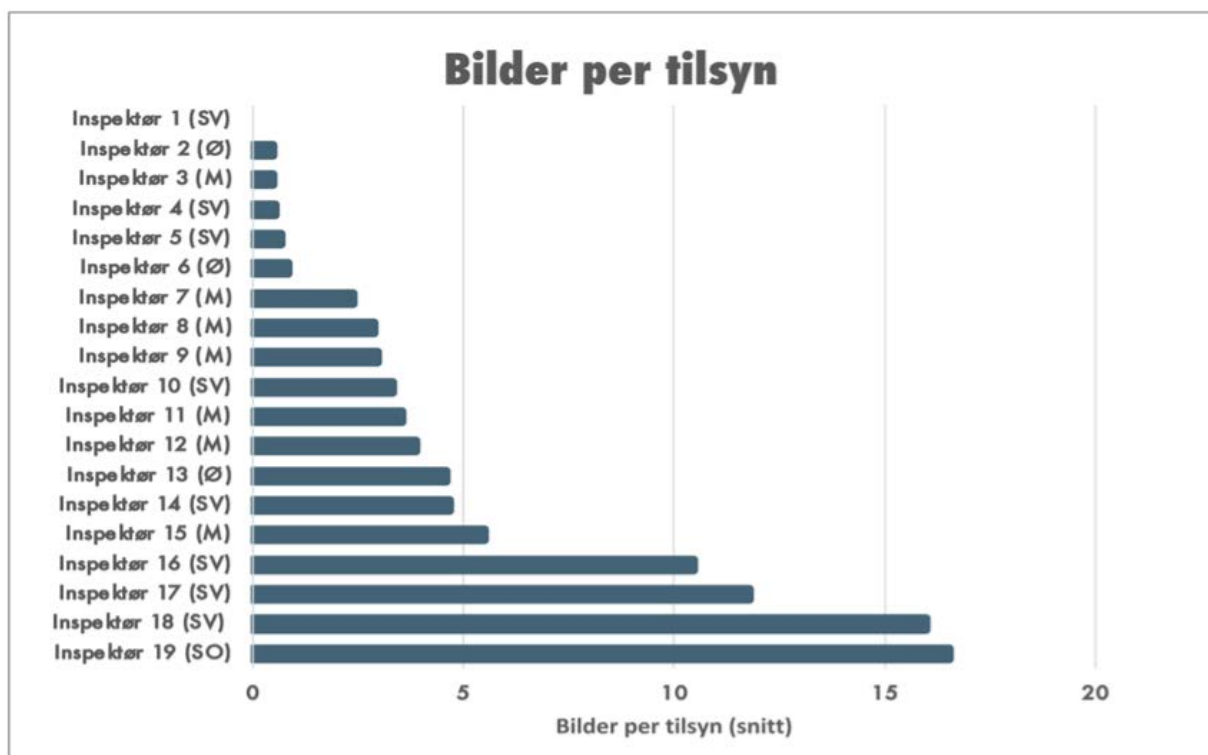
tok inspektøren som utførte nest flest tilsyn bare bilder ved 4 % av inspeksjonene sine – totalt 25 bilder (Se Tabell 1). Denne inspektøren unnlot også å ta bilder i 91 % av sakene der hen varslet eller fattet vedtak, til tross for at Mattilsynets veileder sier det er "særlig aktuelt" å ta bilder i slike saker. Samlet sett sto fire enkelt-inspektører for 2/3 av bildene som ble tatt under kampanjen, til tross for at disse bare

utførte 25 % av tilsynene. De resterende 134 inspektørene, som utførte 75 % av inspeksjonene, sto bare for 1/3 av bildene.

Når inspektørene unnlater å ta bilder på inspeksjoner fratrar de offentligheten retten til innsyn og svekker dyrenes rettssikkerhet, ved at det blir vanskeligere å straffeforfølge personene som har begått lovbruddene.

Tabell 1: Det er stor forskjell i hvor gode Mattilsynets inspektører er på å dokumentere lovbrudd. Tabellen viser hvor mange bilder som ble tatt av de to inspektørene som førte flest tilsyn i tilsynskampanjen for gris. Begge inspektørene tilhører region Sør og Vest. Mens den ene inspektøren (inspektør 17) nesten alltid tok bilder på tilsyn, tok den andre inspektøren (inspektør 4) bare bilder på 2 av 47 tilsyn. Selv når inspektøren fant svært alvorlige lovbrudd unnlot hen nesten alltid å ta bilder.

Inspektør	Antall tilsyn	Antall bilder	Andel saker med bilder	Andel vedtaks-saker <u>uten</u> bilder
Inspektør 17 (SV)	96	1132	93 %	9 %
Inspektør 4 (SV)	47	25	4 %	91 %

Figur 6: Gjennomsnittlig antall bilder tatt av Mattilsynets inspektører under tilsynskampanjen. Figuren viser alle 19 inspektører som har var på 15 eller flere kampanjetilsyn. SV = Mattilsynet Region Sør- og Vest-Norge, Ø = Mattilsynet Region Øst, M = Mattilsynet Region Midt, og SO = Mattilsynet Region Stor-Oslo. Det er stor variasjon i hvor gode inspektørene er på å dokumentere lovbruddene de avdekker.

Manglende oppfølging av lovbrudd

Når Mattilsynet avdekker lovbrudd i dyrehold skal de sørge for at de raskest mulig opphører. Likevel viser Dyrs frihet sin granskning at Mattilsynet svikter i oppfølgingen av lovbrudd. Mattilsynet gir ofte lange frister for retting av lovbrudd, følger ikke opp pålegg de gir og krever lite eller ingen dokumentasjon på at ting faktisk er endret før de lukker vedtakene. Dette fører til at mange dyr utsettes for unødig lidelse som de burde vært skånet fra.

Lang tid fra inspeksjon til rapport

God forvaltnings-skikk tilsier at tilsynsrapporter bør skrives raskest mulig etter at Mattilsynet har gjennomført en inspeksjon. I mange saker tar det imidlertid lang tid fra Mattilsynet fører tilsyn til de sender ut tilsynsrapporter, noe som forlenger lidelsen hos dyrene, fordi det tar lengre tid før lovbrudd rettes opp i. I 30 % av sakene i tilsynskampanjen tok det over 2 uker fra inspeksjon til rapporten ble ferdigskrevet, og i region Stor-Oslo brukte de i snitt over 3 uker fra tidspunktet for tilsyn til de sendte ut inspeksjonsrapport. I flere tilfeller gikk det mange måneder før rapporten ble sendt ut,⁹² og i ett tilfelle gikk det hele 238 dager fra inspeksjonen til Mattilsynet sendte ut sin rapport.⁹³

Lange frister for å rette opp lovbrudd

Ifølge Forvaltningsloven er Mattilsynet pliktige til å forhåndsvarsle vedtak de planlegger å fatte. I varselet skal det settes en gjennomføringsfrist som er lang nok til at dyreholder får mulighet til å uttale seg om forholdene, samtidig som fristen ikke skal være så lang at den påfører dyrene unødig lidelse over lengre tid.⁹⁴

Dyrs frihet sin granskning viser imidlertid at Mattilsynet ofte setter svært lange frister for gjennomføring av vedtak, og at dette i mange tilfeller kan føre til unødig lidelse

for dyrene. I snitt ga Mattilsynet griseprodusentene over 40 dagers frist for å rette opp i lovbrudd. I region Øst og region Stor-Oslo ble gjennomføringsfrist i snitt satt til over 50 dager etter at lovbruddene ble avdekket. De lange fristene bidrar til at griser må leve under ulovlige forhold, ofte med mangel på områder som er viktige for grisens primærbehov, som nok vann, rotmateriale og strø, over lengre perioder.

I en rekke saker ble det satt enda lengre gjennomføringsfrister. For eksempel ble det i én sak gitt en frist på 534 dager, det vil si nesten 1,5 år for å sikre tilstrekkelig antall sykebinger.⁹⁵ Fristen ble senere utvidet ytterligere etter press fra næringa. I en annen sak ble det først satt en frist på nesten 6 måneder for å sikre dyrene tilgang på tilstrekkelige mengder drikkevann.⁹⁶ Etter forespørsel fra griseprodusenten ble fristen utvidet ytterligere, slik at han til sammen fikk bruke over 500 dager på å sikre grisene nok vann.

Brudd på frister får ikke konsekvenser

I tillegg til at Mattilsynet gir lange frister for retting av lovbrudd er de ofte dårlige på å følge opp fristene de gir.

I Mattilsynets tilsynsveileder heter det at: "Etter fristens utløp, skal Mattilsynet så snart som mulig undersøke om pålegget har ført til utbedring", og at "Dersom virksomheten ikke retter seg etter påleggene, skal Mattilsynet følge opp med opptrappende virkemiddelbruk".⁹⁷ Dyrs frihet sin granskning viser imidlertid at det ofte går svært lang tid fra fristen utløper til saken blir fulgt opp av Mattilsynet, og at det sjeldent benyttes opptrappende virkemidler. I gjennomsnitt tok det hele 85 dager fra Mattilsynet førte inspeksjon til saker med vedtak ble lukket.⁹⁸

I én sak påla eksempelvis Mattilsynet en griseprodusent å gi grisene nok strø og rotemateriale, samt å gi dyrene tilgang på tilstrekkelige mengder vann.⁹⁹ Det ble gitt frister på henholdsvis 1,5 og 3 måneder for å gjennomføre vedtakene. Da produsenten ikke svarte Mattilsynet, valgte inspektørene å forlenge fristen for strø og rotemateriale med nesten én måned. Først 4 måneder etter at den nye fristen var brutt valgte Mattilsynet å følge opp saken. Dette skjedde ved at de på nytt sendte et brev til dyreholder, der de viste til sitt forrige brev, og skrev: "I brevet ba vi om skriftlig tilbakemelding når påleggene var utført, men har ikke mottatt noen tilbakemelding. Du får derfor nå utsatt frist på påleggene". Sammenlagt endte Mattilsynet opp med å gi nesten 7 måneders frist for å sikre rotemateriale og strø, og over ett års frist for å sikre vanntilgang i saken. Når en slaktegris i gjennomsnitt bare lever i 6 måneder, betyr dette at flere av grisene i dyreholdet kan

ha levd hele livet uten tilgang på nok vann, strø og rotemateriale.

På en annen grisefarm fant Mattilsynet et høyt antall syke og skadde griser som ikke hadde fått veterinærbehandling. Det ble blant annet fattet hastevedtak om avlaving av en rekke alvorlig syke griser og hastevedtak om veterinærbehandling av andre syke dyr. Det ble i tillegg varslet totalt 9 vedtak etter Mattilsynets inspeksjon.¹⁰⁰ Da vedtakene ikke var etterkommet innen fristen, valgte Mattilsynet å forlenge fristene i stedet for å dra på oppfølgingstilsyn. Da de nye fristene igjen gikk ut var fortsatt ikke alle vedtakene lukket. Mattilsynet unnlot da helt å følge opp saken. Først et halvt år etter at fristene var utløpt og tilsynskampanjen avsluttet, fulgte Mattilsynet opp saken ved å gjennomføre et oppfølgingstilsyn.¹⁰¹ Under oppfølgingstilsynet ble det igjen funnet alvorlige lovbrudd, blant annet på mange av de samme lovbestemmelsene som ved inspeksjonen i 2022. Lovbruddene de fant gjaldt både vedtak fra 2022 som aldri var lukket, og vedtak som Mattilsynet tidligere hadde vurdert som oppfylt etter en skriftlig tilbakemelding fra produsenten. Først 461 dager etter Mattilsynet først var på tilsyn ble saken til slutt avsluttet.

Når denne rapporten skrives er det fortsatt saker fra tilsynskampanjen der Mattilsynet ikke har fulgt opp lovbruddene og avvikene fortsatt ikke er lukket, til tross for at det har gått over 900 dager siden lovbruddene ble avdekket.¹⁰²

Lukker vedtak uten dokumentasjon på forbedring

I 2021 avdekket NRK at Mattilsynet svært ofte lukker vedtak uten noen form for dokumentasjon på at lovbruddene faktisk er rettet opp i.¹⁰³ Den gang lovet Mattilsynet at de skulle "endre praksis og kreve mer informasjon fra bøndene i alle saker." Også i forbindelse med tilsynskampanjen har Mattilsynet uttalt at en skriftlig tilbakemelding som for eksempel: "Vi endrer rutinene for tildeling av rotemateriale» ikke er godt nok, og at de "må få et bilde som dokumenterer dette".¹⁰⁴

Likevel viser Dyrs frihet sin gjennomgang at Mattilsynet sjelden krever dokumentasjon på at forholdene er utbedret. I 4 av 5 saker lukket Mattilsynet vedtakene uten dokumentasjon på at vedtakene faktisk er etterkommet. Bare i 16 % av sakene med vedtak krevde Mattilsynet å få oversendt bilder fra griseproduzenten før de lukket vedtakene. Ofte sender griseproduzenten bare et kort svar som "OK",¹⁰⁵ "Utført",¹⁰⁶ "Vi jobber med å bruke mer strø"¹⁰⁷ eller "Jeg skal forsøke å etterkomme kravet [...]"¹⁰⁸ og så er saken ute av verden.

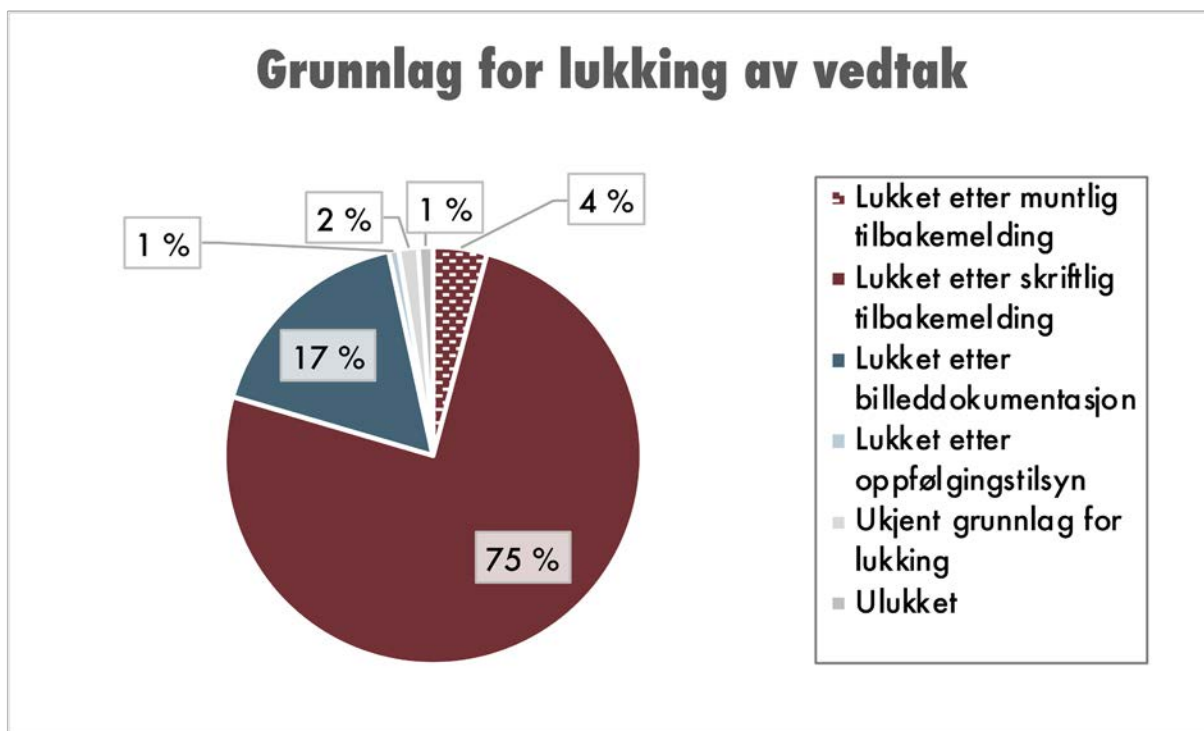
Selv på grisefarmer der Mattilsynet gjentakende ganger over mange år har funnet de samme alvorlige lovbruddene, lukker de vedtak kun basert på skriftlig tilbakemelding.

Vedtak	Vedtaket skal oppfylles innen	Beskrivelse av utført tiltak
Dere må opprette en rutine for behandling av syke og skadde dyr. Dere må tilkalle veterinær eller avlivningsstasjon når et tidlig Vedtak	31. desember 2021	ME HAR LAGA OSS BETRE ROUTINE FOR Å KREVE DE SKADDE DYR.
una Dere må innarbeide rutiner slik at dere med en gang dere oppdager griser med alvorlige halesår så må disse varsli bli flyttet over i sjukebinge og bli behandlet eller avlivet.	19. april 2022	Dette er utført
Me vurderer å gi dykk pålegg om åuka bruken av strø Vedtaket vil medføre at de må sørge for at det alltid er nok strø til at grisene kan ligge på mesteparten av kroppen på strø.	28. april 2022	OK. Vi øker mengden strø.

Bilde 1: Faksimile fra Mattilsynets dokumenter. Til tross for lovnader om bedre oppfølging, stiller Mattilsynet sjeldent krav om dokumentasjon på at lovbrudd faktisk rettes opp i. Noen ord på en lapp var alt som skulle til før Mattilsynet lukket flertallet av lovbruddene i tilsynskampanjen.

På en av grisefarmene Mattilsynet besøkte under tilsynskampanjen har de eksempelvis funnet syke og skadde dyr helt siden 2015. I 2017 skrev Mattilsynet at de "ved flere tilsyn [har] funnet griser med blodige/betente halesår, halte griser, og griser som hadde vanskelig for å reise seg" og at "Observasjonene gjort under inspeksjonen viser at tiltaksplanen ikke følges".¹⁰⁹ Da Mattilsynet på nytt fant griser med blodige og betente halesår, halte griser og manglende rotemateriale i 2022, valgte de likevel å lukke vedtakene bare basert på en skriftlig tilbakemelding fra griseproduzenten.¹¹⁰

Også når Mattilsynet fatter hastevetakt lukker de ofte saken uten å kreve billedokumentasjon.¹¹¹ Dette til tross for at de selv har uttalt at billedokumentasjon er "særlig viktig" ved lukking av hastevetakt.¹¹²

Figur 6: Grunnlag for lukking av Mattilsynets avvik. Til tross for at Mattilsynet har lovet at de skal kreve mer dokumentasjon, lukkes de fleste avvik fremdeles etter en enkel skriftlig tilbakemelding fra bonden. Mattilsynet krever bare unntaksvis billeddokumentasjon på at lovbrudd har opphørt, og inspektørene drar så og si aldri på oppfølgingstilsyn hos produsentene.

Ifølge Mattilsynets egne retningslinjer, skal de dra ut på ny inspeksjon dersom de ikke mottar dokumentasjon på at forholdene er bedret:

«vi må ha dokumentasjon på utbedring for å «lukke» eventuelle avvik. Mottar vi ikke slik dokumentasjon, vil det bli gjennomført oppfølgende inspeksjon med gebyr».¹¹³

Slike oppfølgende inspeksjoner gjennomføres imidlertid så og si aldri. Kun i 2 av de nesten 600 sakene i

tilsynskampanjen ble vedtakene lukket som følge av oppfølgingstilsyn, og ingen av disse oppfølgingstilsynene førte til gebyr overfor bonden, slik retningslinjene sier at de skal.

Både Mattilsynet¹¹⁴ og Riksrevisjonen¹¹⁵ har dokumentert at bønder lyver til inspektører både under inspeksjon og i skriftlige tilbakemeldinger på vedtak. Når Mattilsynet lukker vedtak uten dokumentasjon betyr det i praksis at saken avsluttes uten at de vet sikkert om forholdene grisene lever under faktisk er bedret, eller om dyrene fortsatt lever under lovstridige forhold.

Hemmelighold av bilder og informasjon

Et av målene med tilsynskampanjen var å sikre: "Styrket tillit til Mattilsynet gjennom åpenhet om prosjektet".¹¹⁶ Likevel har Mattilsynet aktivt motarbeidet at offentligheten skal få innsyn i informasjon om tilsynskampanjen. Mattilsynet har nektet innsyn i bilder fra kampanjen, og de har hemmeligholdt store mengder med kommunikasjon mellom egen toppledelse og kjøttindustrien om kampanjen.

Til tross for at Mattilsynet tok nesten 3000 bilder under tilsynskampanjen for gris har de totalt unnlatt å inkludere et eneste bilde i den over 60 sider lange sluttrapporten fra prosjektet. Mattilsynet begrunner dette med at bilder kan vekke negative følelser mot griseindustrien.¹¹⁷ Den eneste grunnen til at pressen har fått tilgang på bilder fra kampanjen, er at Dyrs frihet har tilgjengeliggjort bildene for dem.^{118, 119}

Dyrs frihet krevde innsyn i samtlige bilder Mattilsynet tok under sin tilsynskampanje. Bildene skal som hovedregel være åpne for offentlig innsyn.¹²⁰ Likevel avslår Mattilsynet stadig krav om innsyn i bilder, dersom bildene viser griser som lever under dårlige forhold. I nesten 50 saker fra tilsynskampanjen nektet Mattilsynet helt eller delvis å gi ut bildene sine. I noen tilfeller sensurerte de samtlige bilder tatt under inspeksjonen,¹²¹ andre ganger ga de kun innsyn i bildene som viste rene binger, mens bildene som viste skadde og skitne dyr ble sensurert.

Mattilsynet har også hemmeligholdt en rekke dokumenter med kommunikasjon mellom Mattilsynets øverste ledelse og toppledere i griseindustrien om tilsynskampanjen.¹²² Mattilsynet plikter å loggføre all ekstern kommunikasjon, men unnlot å gjøre dette.

Bilde 13 og 14: Avmagret spedgris som ikke var avlivet eller hadde fått ekstra tilsyn. Mattilsynet nektet å gi Dyrs frihet innsyn i hele bildet før en advokat påklaget Mattilsynets vedtak for oss.¹²³

Det utgjør grove brudd på grunnleggende lovbestemmelser om åpenhet og offentlighetens rett på innsyn.^{124, 125} Først etter press fra Dyrs frihet, ga Mattilsynet innsyn i den skjulte kommunikasjonen og innrømmet at de ikke har fulgt sine egne rutiner for åpenhet.¹²⁶ Etter klage fra Dyrs frihet har også Sivilombudet kritisert Mattilsynet for hemmeligholdet.¹²⁷

At Mattilsynet aktivt holder bilder og dokumenter skjult fra offentligheten er svært kritikkverdig. Mattilsynets hemmelighold fratrar befolkningen muligheten til å gjøre seg kjent med det som skjer bak lukkede dører på norske grisefarmar. Et slikt hemmelighold er stikk i strid med Mattilsynets påståtte ønske om åpenhet.

Et Mattilsyn som svikter dyrene

Siden Mattilsynet ble opprettet i 2004 har det stadig blitt avdekket kritikkverdige forhold ved deres tilsynspraksis. Både Riksrevisjonen, ESA (EUs kontrollorgan for Norge), Mattilsynets internrevisjon, NRK og uavhengige granskninger har gjentatte ganger påpekt alvorlige mangler og feil i Mattilsynets gjennomføring, oppfølging og rapportering fra inspeksjoner med produksjonsdyr. For milde reaksjoner, manglende oppfølging av lovbrudd, manglende enhetlighet og underrapportering av lovbrudd er blant forholdene som til stadighet avdekkes. Likevel fortsetter Mattilsynet å begå de samme feilene.

2010

Allerede i 2010 avdekket Mattilsynets internrevisjon et stort omfang av for mild virkemiddelbruk. Flere av Mattilsynets avdelinger påpekte da at:

“påpeking av plikt blir brukt hyppigere enn det skal, og at varsel om vedtak og vedtak burde benyttes i større utstrekning”

Revisjonen påpekte også at Mattilsynet i liten grad benyttet opptrappende virkemidler i dyrevelferdsaker, og at systemene for oppfølging av lovbrudd, varslede vedtak m.m. var svært dårlig og vilkårlig:

“Revisjonen avdekket flere forhold der varsel om vedtak, vedtak og varsler med opptrappende virkemiddel ikke var fulgt opp. Eksempler på dette var at vedtak ble fattet flere måneder og opp til et år, etter at fristen for uttalelse var utgått.”¹²⁸

2012

I 2012 gjennomgikk både Riksrevisjonen,

Mattilsynets internrevisjon og Dyrers frihet Mattilsynets tilsyn med dyrevelferd, og fant alvorlige avvik i tilsynet. Riksrevisjonen fant at ulike distriktskontor i Mattilsynet reagerte ulikt på like saker. Riksrevisjonen konkluderte med at: "Mattilsynet er ikke enhetlige i møte med brukerne" og at:

“Forskjellen i vedtak i saksbehandlingen av like saker øker risikoen for at Mattilsynet unnlater å iverksette tiltak som er nødvendige av [...] dyrevelferdsmessige årsaker.”¹²⁹

Mattilsynets internrevisjon sin konklusjon var også urovekkende:

“Alvorlige regelverksbrudd beskrevet i observasjonene, følges i enkelte tilfeller ikke opp med vedtak. [...] til dels alvorlige avvik er observert og beskrevet, uten noen form for forvaltningsmessig oppfølging. [...] Vi ser også manglende bruk av hastevedtak der syke/skadde dyr burde vært tilsett av veterinær eller avliva umiddelbart”.¹³⁰

Dyrs frihets granskning avdekket også omfattende svikt i Mattilsynets reaksjoner på lovbrudd, og fant i tillegg at Mattilsynet grovt underrapporterte antall lovbrudd de avdekket.¹³¹

2016

I 2016 viste en ny internrevisjon at Mattilsynets fortsatt reagerte med alt for milde virkemidler i saker med alvorlige lovbrudd. Blant annet viste rapporten at det i 3 av 4 tilfeller der det ble påpekt plikt burde ha vært benyttet en annen reaksjonsform, og det understrekes at:

"Det er bekymringsfullt at det ble avdekket avvik fra retningslinjen i så stort omfang, særlig at det ble avdekket mange tilfeller der det burde vært varslet vedtak [...] Revisjonsgruppen har observert urovekkende mange eksempler på uryddig saksgang som f.eks. svært lang tid mellom tilsyn og oppfølgingstilsyn, uavsluttede saker, nytt førstegangstilsyn som i realiteten varet oppfølgingstilsyn etter tidligere vedtak m.m".¹³²

2019

I 2019 gjennomgikk Riksrevisjonen på nytt Mattilsynets virkemiddelbruk ved alvorlige dyrevelferdslovbrudd i landbruket. I sin rapport skriver Riksrevisjonen blant annet at:

"strengere virkemidler er lite brukt, selv i disse alvorlige sakene. [...]Mattilsynet er tilbakeholdne med å trappe opp virkemiddelbruken".¹³³

Konklusjonen var at Mattilsynets sviktende tilsynsrutiner kunne føre til at brudd på dyrevelferdsloven kan fortsette over lang tid med alvorlige konsekvenser for dyrene".¹³⁴ Mattilsynets internrevisjon gjennomgikk også oppfølging av lovbrudd, og viste at Mattilsynet ofte lukker avvik uten dokumentasjon på at forholdene er forbedret:

"I vel en tredjedel av sakene var det ikke slik dokumentasjon som viste at regelverket var etterlevd. Vedtakene var likevel bekreftet etterkommet [...] Når vedtak lukkes uten dokumentasjon på hva virksomheten har gjort for å etterleve regelverket, følges ikke lov og retningslinjer."¹³⁵

2021

I 2021 gjennomførte NRK en uavhengig gjennomgang av Mattilsynets tilsyn med grisefarmer som resulterte i saken "Systemet som sviktet grisene". NRKs gjennomgang avdekket alvorlig svikt i Mattilsynets tilsyn med og oppfølging av dyremishandling i griseindustrien. De skriver blant annet:

"Mattilsynet kan bruke en rekke strenge virkemidler for at bøndene skal skjerpe dyrevelferden [...] Men disse mulighetene bruker de svært sjeldent. [...] Det som skjer, er at mange bønder med gjentatte problemer i fjøset får nye sjanser uten at Mattilsynet tyr til sterkere lut".¹³⁶

NØDVENDIGE TILTAK

I likhet med Dyrs frihets granskning har gjentatte revisjoner og granskninger over flere år påpekt alvorlige mangler ved Mattilsynets tilsynsvirksomhet. Det fremstår som om Mattilsynets ledelse mangler evne til å følge opp avvikene på en tilfredsstillende måte, som kan sikre både betryggende forvaltning og god dyrevelferd. At avviksrappporter ikke fører til endringer har blitt påpekt av flere instanser^{137, 138, 139}. Det er derfor et behov for en aktiv politisk styring av Mattilsynet. Nedenfor følger Dyrs frihets anbefalinger til tiltak for å skjerpe tilsynene, øke dyrevelferden og bedre rettssikkerheten for norske dyr.

1. Retting av rapporten

Sluttrapporten fra den nasjonale tilsynskampanjen med svin er særlig viktig for det videre arbeidet med både regelverksutvikling og tilsyn med griseindustrien. Man må kunne forvente at rapporten gir et korrekt bilde av både omfang av avvik og Mattilsynets oppfølging av disse. Mattilsynet vet at griserapporten inneholder alvorlige feil og mangler uten at de har informert offentligheten om det, eller rettet opp i feilene. Dette er svært alvorlig, og et betydelig brudd på den tilliten samfunnet bør kunne ha til et offentlig organ.

Tiltak 1 - Retting av rapporten

Sluttrapporten fra den nasjonale tilsynskampanjen for gris må rettes opp med riktige tall, slik at den reflekterer de reelle forholdene på norske grisefarmer.

Tiltak 2 - Åpenhet om feil og mangler

Det trengs full åpenhet om feilene som er begått og håndteringen av disse, slik at samfunnet sitter igjen med riktig informasjon om statusen til griseindustriens regelverksetterlevelse. Landbruksministeren må orientere Stortinget om saken og Mattilsynet må informere om feilene og den rettede rapporten til befolkning og fagmiljøer.

2. Langsiktige dyrevelferdstiltak

På bakgrunn av rapporten og Mattilsynets langvarige historikk med manglende oppfølging av forbedringstiltak, mener vi at det er et behov for å tenke nytt om hvordan sikre at vi ivaretar forvaltningen av Dyrevelferdsloven på en tilfredsstillende og god måte. Vi foreslår derfor en omorganisering av Mattilsynet, der ansvaret for dyrevelferden flyttes til et eget organ og underlegges et næringsnøytralt departement. Også Den Norske Veterinærforening har anbefalt å se nærmere på plassering av et dyrevelferdstilsyn under et næringsnøytralt departement.

Tiltak 3 – Opprette et eget Dyrevelferdstilsyn

Det må opprettes et uavhengig Dyrevelferdstilsyn som overtar Mattilsynets ansvar for både regelverksutvikling og forvaltning av dyrevelferd. Det nye tilsynet må legges

under et næringsnøytralt departement, som for eksempel Klima- og miljødepartementet.

3. Akutte dyrevelferdstiltak

Inntil et eget Dyrevelferdstilsyn er etablert, er det et akutt behov for tiltak som retter opp i de mest kritikkverdige forholdene ved Mattilsynets tilsynsvirksomhet. Både Dyrs frihet, Riksrevisjonen, Økokrim og Mattilsynets internrevisjoner viser at Mattilsynet unnlater å ta i bruk opptrappende virkemidler ved alvorlige og gjentakende lovbrudd. Den mildeste reaksjonsformen, veiledning, skal hovedsakelig brukes før lovbrudd oppstår. Likevel benyttes den i stor utstrekning - også i tilfeller der dyr utsettes for grove dyrevelferdslovbrudd som manglende ivaretagelse av syke og skadde dyr. Dette bryter med Mattilsynets egne retningslinjer og medfører stor og unødig lidelse for dyrene. Veiledning må kun brukes som et preventivt middel, før lovbrudd faktisk oppstår.

Mattilsynet anmelder få grove lovbrudd til politiet, og terskelen for å avvike kronisk dårlige dyrehold er altfor høy. Konsekvensen er at mange dyr lider unødig over mange år. Stortingets vedtak fra 2023 om flere anmeldelser og raskere avvikling ved gjentakende og alvorlige lovbrudd, må følges opp i Landbruks- og matdepartementets tildelingsbrev til Mattilsynet.

Tiltak 4 - Oppfølging av veiledere

Mattilsynet må sørge for at deres egne veiledere for virkemiddelbruk følges av alle inspektører og regioner.

Tiltak 5 - Strengere reaksjoner og raskere opptrapping

Mattilsynet må ta i bruk strengere reaksjoner og ha en raskere opptrapping av virkemiddelbruken ved alvorlige eller gjentakende lovbrudd.

Tiltak 6 - Flere anmeldelser og raskere avvikling

Mattilsynet må anmelde alle alvorlige brudd på Dyrevelferdsloven, samt senke terskelen for å avvike kronisk dårlige dyrehold.

Tiltak 7 - Oppfølgingstilsyn og dokumentasjon

Mattilsynet må føre fysiske oppfølgingstilsyn med alle dyrehold der det avdekkes gjentakende eller alvorlige lovbrudd, og kreve billedokumentasjon på at avvik utbedres.

4. Uvarslede og uavhengige tilsyn

Forberedelsene til den nasjonale tilsynskampanjen med svin, viser at avstanden som bør være til stede mellom et offentlig kontrollorgan og tilsynsobjektet er for liten. Det er problematisk at kjøttindustrien har fått være med å påvirke både utformingen og gjennomføringen av tilsynskampanjen. Det utfordrer også Mattilsynets uavhengighet at griseindustrien fikk kurse og påvirke Mattilsynets inspektører som skulle føre tilsynene.

Tiltak 8 - Uvarslede og uavhengige tilsyn

Mattilsynet må følge prinsippet om en armlengdes avstand til tilsynsobjekter og industri. Kontrollforordningens krav om at tilsyn som hovedregel skal være uvarslede må følges. Praksisen med å forberede bønder på tilsyn gjennom brev, SMS eller informasjonsskriv må opphøre.

5. Dokumentasjon og innsyn i offentlige dokumenter

Billed- og videotaking under tilsyn er viktig for å dokumentere avvik som oppdages. Det sikrer blant annet objektiv dokumentasjon i møte med klagesaker fra dyreeiere, og er nødvendig for å kunne etterforske og straffeforfølge alvorlige brudd på Dyrevelferdsloven. I dag er det ingen krav om at inspektører skal ta bilder eller video under tilsyn, og omfanget av billed- og videotaking varierer mye mellom inspektører.

At både media og interesseorganisasjoner får tilgang på bilder er også viktig for å sikre en åpen og transparent debatt om dyrevelferden i Norge. De senere årene har imidlertid Mattilsynet blitt stadig mer restriktive med å gi innsyn i bilder, og mye informasjon holdes tilbake fra offentligheten. Blant annet begrunner Mattilsynet dette med at de mener innsyn kan vekke negative følelser i befolkningen. Hemmelighold vanskeliggjør pressens samfunnsoppgave med kontroll og avdekking av kritikkverdige forhold.

Tiltak 9 - Krav om billedtaking

Det må bli obligatorisk for alle inspektører å ta bilder når det avdekkes lovbrudd som går ut over dyrevelferden.

Tiltak 10 - Innsyn i bilder

Matproduksjon er et felles anliggende og offentligheten må sikres innsyn i bilder fra tilsyn i produksjonsdyrhold, også når bildene kan vekke negative følelser.

KILDER

1. ¹ Lyngstad, O. K. (2015). 18 griser måtte avlives. *Hamar Arbeiderblad*. 22.01.2015 Tilgjengelig fra: <https://www.h-a.no/18-griser-matte-avlives-etter-funn-av-bogsar/s/5-139-670224> (lest 10.08.2023).
2. ² Mattilsynet. (2016). *Rapport - Nasjonalt tilsynsprosjekt 2015 - Brannsikring i svinehold*. Tilgjengelig fra: https://mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/brannsikring/rapport_nasjonalt_tilsynsprosjekt_2015__brannsikring_i_svinehold.22033/binary/Rapport:%20Nasjonalt%20tilsynsprosjekt%202015%20E2%80%93%20Brannsikring%20i%20svinehold
3. ³ Mattilsynet. (2018). *Er velferden for slaktegrisen god nok? - Mattilsynets tilsynsprosjekt på slaktegris i Rogaland*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/mattilsynets_tilsynsprosjekt_paa_slaktegris_i_rogaland_2017__2018.30960
4. ⁴ Waagen, O. (2019). *Griseindustriens hemmeligheter*. Piraya Film (produsent). NRK Brennpunkt. Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2019/MDDP11000519>
5. ⁵ Dyrs frihet. (2021). *Betonggrisene*. Tilgjengelig fra: [www.https://www.betonggrisene.no](https://www.betonggrisene.no)
6. ⁶ Moland, A., Solvang, R., Støstad, M. N., Isungsett, O., Ahktar, S. A. S., Fagernæs-Håker, A. & Kvien, V. (2021). *Griseindustriens brutte løfter*. NRK. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/griseindustriens-brutte-lofter-1.15472297>
7. ⁷ Moland, A., Solvang, R. & Støstad, M. N. (2021). Systemet som sviktet grisene. *NRK*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/systemet-som-svikter-grisene-1.15472302>
8. ⁸ Mattilsynet. (2023). *NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN - 2021–2022*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/api/_/attachment/inline/3f6354b9-93f1-4685-8ac8-591be9bfa787:7a9e3e7d0b8460aabac59047a0ff479bf88e9fac/Sluttrapport%20Nasjonalt%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%202021-2022_20230216.pdf
9. ⁹ Ibid
10. ¹⁰ Waagen, O. (2019). *Griseindustriens hemmeligheter*. Piraya Film (produsent). NRK Brennpunkt. Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2019/MDDP11000519>
11. ¹¹ Mattilsynet. (2018). *Er velferden for slaktegrisen god nok? - Mattilsynets tilsynsprosjekt på slaktegris i Rogaland*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/mattilsynets_tilsynsprosjekt_paa_slaktegris_i_rogaland_2017__2018.30960
12. ¹² Mattilsynet. (2020). *Prosjektplan for nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022*. Datert: 16.12.2020.
13. ¹³ Mattilsynet. (2020). *Mandat - NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN 2021-2022*. Datert: 16.12.2020.
14. ¹⁴ Mattilsynet. (2019). *OVERORDNEDE RAMMER FOR GJENNOMFØRING AV TILSYN (TILSYNSPROSESSEN)*. Datert: 18.12.2019.
15. ¹⁵ De ekskluderte sakene omfatter saksnummer der det aldri ble ført tilsyn, tilsyn som kun omfatter sykdoms-prøvetaking (MRSA), tilsyn der saken er dobbeltført på to saksnummer, tilsyn som utelukkende gjelder utegrisproduksjon, og tilsyn som er mangelfulle og kun ser på noen få av sjekkpunktene for kampanjen.
16. ¹⁶ Mattilsynet. (2020). *Fagstøtte for inspektører - nasjonal tilsynskampanje for svin 2021 - 2022*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/tilsyn_med_velferden_for_svin_2021_2022/tilsyn_med_velferden_for_svin_20212022_fagstotte_for_inspektorer.41542/binary/Tilsyn%20med%20velferden%20for%20svin%202021-2022:%20Fagst%C3%B8tte%20for%20inspekt%C3%B8rer
17. ¹⁷ Mattilsynet. (2020). *Bestilling til Mattilsynet region Øst om tilsynskampanjen om velferd for svin 2020-2021*. Mail fra Bente Bergersen til Norsvin, Nortura m.fl. Datert 23.01.2020.
18. ¹⁸ Mattilsynet. (2023). *Innsyn oversikt møter Mattilsynet*. Mail fra Mattilsynet til Dyrs frihet. Datert 06.06.2023.
19. ¹⁹ Mattilsynet. (2020). Mail fra Mattilsynet til Norun Haugen. Datert 17.03.2020.
20. ²⁰ Norsvin. (2020). *Svar kursing av MT sine inspektører*. Mail fra Dyre Johan Haug til Norun Haugen. Datert: 28.04.2020.
21. ²¹ Norsvin. (2020). *SV: utkast til mandat om tilsynskampanje gris 2020-2021*. Mail fra Per Ola Hofmo i Norsvin til Mattilsynet. Datert: 09.01.2020.
22. ²² Mattilsynet. (2020). *Prosjektplan for nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022*. Datert: 16.12.2020.
23. ²³ Mattilsynet. (2023). *SV: Gjennomsnittsbesetning?*. Mail fra Bjørnar Stavenes i Mattilsynet til Per Ola Hoftmo i Norsvin. Datert: 10.01.2023.
24. ²⁴ Mattilsynet. (2023). *VS: Spørsmål om rapport etter tilsyn med grisefermer*. Mail fra Synne Wille Mjølnørød i Mattilsynet til NRK. Datert: 17.01.2023
25. ²⁵ Norsvin. (2017). *Spørsmål vedrørende tilsynsrutiner*. Brev fra Norsvin til Mattilsynet. Datert: 22.05.2017.
26. ²⁶ Innst. 231 S (2011–2012). *Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Mattilsynet*. Oslo: Kontroll og konstitusjonskomiteen. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2011-2012/inns-201112-231/?lvl=0#a1.5>
27. ²⁷ Mattilsynet. (2017). *Rutiner rundt tilsynsbesøk*. Brev fra Mattilsynet til Norsvin. Mattilsynets saksnummer: 2017/90466. Datert: 19.06.2017
28. ²⁸ Mattilsynet. (2017). *Forslag til endringer i forskrift om hold av pelsdyr - sammenstilling og vurdering av høringsuttalelser*. Mattilsynets saksnummer: 2014/12088. u.d.

MATTILSYNETS KONTROLL MED GRISEFARMER

29. ²⁹ Mattilsynet. (2022). *Nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022 - foreløpige funn, per 3. tertial 2021*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/tilsyn_med_velferden_for_svin_2021_2022/forelopige_funn_nasjonal_tilsynskampanje_om_velferd_for_svin_3_tertial_2021.46061/binary/Forel%C3%B8pige%20funn%20Nasjonal%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%203.%20tertial%202021
30. ³⁰ Mattilsynet. (2023). *NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN - 2021–2022*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/api/_/attachment/inline/3f6354b9-93f1-4685-8ac8-591be9bfa787:7a9e3e7d0b8460aabc59047a0ff479bf88e9fac/Sluttrapport%20Nasjonal%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%202021-2022_20230216.pdf
31. ³¹ Mattilsynet. (2021). *Informasjon fra Mattilsynet til alle landets svineprodusenter*. Brev fra Mattilsynet til alle landets svineprodusenter. Mattilsynets saksnummer: 2021/17602. Datert: 02.02.2021
32. ³² Mattilsynet. (2023). *Innsyn oversikt møter Mattilsynet*. Mail fra Mattilsynet til Dyrs frihet. Datert 06.06.2023.
33. ³³ Mattilsynet. (2022). *Tilsynskampanje dyrevelferd svin – erfaringer fra møtet med bonden*. Presentasjon på konferansen Gris i 22, 9. november 2022 av Olav Tørresdal i Mattilsynet.
34. ³⁴ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/139615.
35. ³⁵ Mattilsynet. (2020). *Endring av bestilling datert 17. januar 2020 - tilsynskampanjen om velferd for svin*. Mattilsynets saksnummer: 2020/11874. Datert: 26.06.2020.
36. ³⁶ Mattilsynet. (2020). *Prosjektplan for nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022*. Datert: 16.12.2020.
37. ³⁷ Moland, A., Solvang, R. & Støstad, M. N. (2021). Systemet som svikket grisene. *NRK*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/systemet-som-svikter-grisene-1.15472302>
38. ³⁸ Mattilsynet. (2020). *Nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022 - Oppgaver som regionene skal utføre i prosjektet*. Brev fra Wenche Aamodt Furusest og Gry Almdahl i Mattilsynet til alle Mattilsynets regioner.
39. ³⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/218622. Se også f.eks. sak 2022/101109, 2021/116643, 2022/132694, 2022/17222, 2020/17981, 2021/180040, 2021/196099, 2022/204655, 2021/50254 og 2021/92873.
40. ⁴⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/160223. Se også f.eks. sak 2021/104473, 2021/164007, 2021/204255, 2021/226552 og 2021/81198.
41. ⁴¹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/94329, 2022/85791 (2 stk.), 2022/67113, 2022/50684, 2022/50197, 2022/49104, 2022/41207, 2022/205951, 2022/193886, 2022/193845, 2022/193468, 2022/181921, 2022/181879, 2022/17066, 2022/161224, 2022/15875, 2022/120878, 2022/101375, 2021/241279, 2021/229453, 2021/222711, 2021/218856, 2021/209422, 2021/203651, 2021/189171, 2021/165114, 2021/139615, 2021/130571, 2021/099726, 2021/094844, 2021/084340, 2021/084334, 2021/056827, 2021/055878, 2021/051263, 2021/049249 og 2021/032305.
42. ⁴² Mattilsynet. (2023). *Møte i interregionalt fagforum dyrevelferd - 09.02.2023*.
43. ⁴³ Mattilsynet. (2023e). *SV: tilsynskampanje svin - vilkår for bruk av, og kategorisering av skriftlig veiledning*. Mail fra Mattilsynet til Bondelaget. Datert: 25.04.2023.
44. ⁴⁴ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/67589.
45. ⁴⁵ Mattilsynet. (2023). *NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN - 2021–2022*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/api/_/attachment/inline/3f6354b9-93f1-4685-8ac8-591be9bfa787:7a9e3e7d0b8460aabc59047a0ff479bf88e9fac/Sluttrapport%20Nasjonal%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%202021-2022_20230216.pdf
46. ⁴⁶ Mattilsynet. (2023). *Presentasjon av Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje om velferd for svin*. Opptak av pressekonferanse 17.01.2023. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/live/Xf2tilLml00?si=eCq6apRAB-H6oPVP>
47. ⁴⁷ Mattilsynet. (2021). *Funn per 2. tertial i Mattilsynets tilsynskampanje svin: Mange regelbrudd, men få alvorlige*. Tilgjengelig fra: <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/funn-per-2-tertial-i-mattilsynets-tilsynskampanje-svin-mange-regelbrudd-men-fa-alvorlige?publisherId=10773547&releaseId=17918392>
48. ⁴⁸ Mattilsynet. (2023). *Presentasjon av Mattilsynets nasjonale tilsynskampanje om velferd for svin*. Opptak av pressekonferanse 17.01.2023. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/live/Xf2tilLml00?si=eCq6apRAB-H6oPVP>
49. ⁴⁹ Borch, S. (2023). Uttalt under bøndernes stormøte på Jæren 30.01.2023. Opptak tilgjengelig fra: <https://www.nationen.no/folebondenestormote-pa-varhaug-direkte/s/5-148-153468>
50. ⁵⁰ Mattilsynet. (2022). *Mattilsynets arbeid med dyrevelferd 2021*. Tilgjengelig fra: https://mattilsynet-xp7prod.enonic.cloud/api/_/attachment/inline/58586813-c178-45ef-aaed-cbaef21ebbd7:462bb27a156df54842823dce641be3cfa014c61e/Mattilsynets%20arbeid%20med%20dyrevelferd%20-%20C3%A5srapprt%202021.pdf
51. ⁵¹ Mattilsynet. (2023). *Mattilsynets arbeid med dyrevelferd 2022*. Tilgjengelig fra: https://mattilsynet-xp7prod.enonic.cloud/api/_/attachment/inline/4396a81a-74b6-4e59-9f66-4c2f84a6e029:7662ea53bbee48ea39861ca792d48ca692fede0a/Mattilsynets%20arbeid%20med%20dyrevelferd%202022.pdf
52. ⁵² Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/139615.
53. ⁵³ Mattilsynet. (2022). *Mattilsynets arbeid med dyrevelferd 2021*.
54. ⁵⁴ Mattilsynet. (2023). *Mattilsynets arbeid med dyrevelferd 2022*.
55. ⁵⁵ Innst. 46 S (2019–2020). Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2018. Oslo: Kontroll- og konstitusjonskomiteen. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2019-2020/inns-201920-046s.pdf>
56. ⁵⁶ Mattilsynet. (2020). *Mandat - NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN 2021-2022*. Datert: 16.12.2020.
57. ⁵⁷ Mattilsynet. (2019). *Virkemiddelbruk ved tilsyn*. Mattilsynets saksnummer: 2019/235152. Datert: 25.10.2019.

MATTILSYNETS KONTROLL MED GRISEFARMER

58. ⁵⁸ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/67113.
59. ⁵⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/209422. Se også f.eks. sak 2021/033856, 2022/059528, 2021/164007 og 2022/193461.
60. ⁶⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/119564.
61. ⁶¹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/178724.
62. ⁶² Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/203534
63. ⁶³ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/178724.
64. ⁶⁴ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/053707
65. ⁶⁵ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/098240
66. ⁶⁶ F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2022/188282 og 2022/197058
67. ⁶⁷ F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2021/125564, 2021/163913, 2021/187559, 2021/190940 og 2022/181626
68. ⁶⁸ F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2021/113727, 2021/171371, 2021/178724, 2021/51059, 2021/53707, 2021/74256, 2021/98240, 2022/128732, 2022/17323, 2022/206361, 2022/211141 og 2022/21903
69. ⁶⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/203534.
70. ⁷⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/188282.
71. ⁷¹ Mattilsynet. (2022). *Nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022 - foreløpige funn, per 3. tertial 2021*. Tilgjengelig fra: https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/tilsyn_med_velferden_for_svin_2021_2022/forelopige_funn_nasjonal_tilsynskampanje_om_velferd_for_svin_3_tertial_2021.46061/binary/Forel%C3%B8pige%20funn%20Nasjonal%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%203.%20tertial%202021
72. ⁷² Økokrim & Mattilsynet. (2022). *Retningslinjer for samarbeid mellom politiet og Mattilsynet i dyrevelferdssaker*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e539497b3bdb410da11a693bbbefb50a/retningslinjer-for-samarbeid-mellom-politiet-og-mattilsynet-i-dyrevelferdssaker.pdf>
73. ⁷³ Mattilsynet. (2019). *Virkemiddelbruk ved tilsyn*. Mattilsynets saksnummer: 2019/235152. Datert: 25.10.2019.
74. ⁷⁴ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/139615
75. ⁷⁵ Statsforvalteren i Rogaland. (2022). *Statsforvalteren opprettheld Sola kommune sitt vedtak om utbetaling av produksjons- og avløysartilskot for 2021 - gnr./bnr. 14/45 - **** **. Statsforvalterens saksnummer: 2022/3803. Datert: 24.05.2022.
76. ⁷⁶ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/125853
77. ⁷⁷ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/099593
78. ⁷⁸ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/099726
79. ⁷⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/18187
80. ⁸⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/193886
81. ⁸¹ Personlig meddelelse fra Mattilsynets kommunikasjonssjef, Ellianne Kemble-Clarkson; fungerende seksjonssjef for dyrevelferd, Bjørnar Stavenes; seniorrådgiver, Bente Bergersen m.fl. i møte med Dyrs frihet 26. januar 2023.
82. ⁸² Mattilsynet. (2023). *Referat - Møte i interregionalt fagforum dyrevelferd - 09.02.2023*.
83. ⁸³ Ibid.
84. ⁸⁴ Mattilsynet. (2020). *Instruks for bilder*. Mattilsynets saksnummer: 2020/87940. Datert: 01.12.2020
85. ⁸⁵ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/099726
86. ⁸⁶ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/7884.
87. ⁸⁷ Mattilsynet. (2020). *Instruks for bilder*. Mattilsynets saksnummer: 2020/87940. Datert: 01.12.2020
88. ⁸⁸ Saker med Mattilsynets saksnummer: 2021/191262 og 2022/136569
89. ⁸⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/201965
90. ⁹⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/143272
91. ⁹¹ Mattilsynet. (2022). *Svar på innsyn sak 2021/241279 angående bilder*. Mail fra Mattilsynet til Dyrs frihet. Datert: 07.06.2022
92. ⁹² F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2021/127780, 2021/109494, 2021/185078, 2022/101137, 2022/8175, 2021/201645, 2021/130965, 2022/54862, 2022/54855, 2021/69819, 2021/125853, 2022/28064, 2022/7783, 2021/62442, 2022/44655, 2022/100634, 2021/143001, 2021/180040, 2022/17222 og 2021/215017
93. ⁹³ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/127780.
94. ⁹⁴ NOU 2019: 5. *Ny forvaltningslov: Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/8d681c58c7a94929954ca9538a2476a6/no/pdfs/nou201920190005000dddpdfs.pdf>
95. ⁹⁵ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/056827
96. ⁹⁶ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/253717
97. ⁹⁷ Mattilsynet. (2019). *Virkemiddelbruk ved tilsyn*. Mattilsynets saksnummer: 2019/235152. Datert: 25.10.2019.
98. ⁹⁸ Gjelder saker der Mattilsynet har varslet og evt. fattet ordinære vedtak.
99. ⁹⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2021/203534
100. ¹⁰⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/120878
101. ¹⁰¹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2023/36558
102. ¹⁰² Sak med Mattilsynets saksnummer: 2020/221412. Se også sak med Mattilsynets saksnummer 2022/28419 og 2021/231055
103. ¹⁰³ Moland, A., Solvang, R. & Støstad, M. N. (2021). Systemet som svikter grisene. *NRK*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/systemet-som-svikter-grisene-1.15472302>
104. ¹⁰⁴ Mattilsynet. (2022). *Tilsynskampanje dyrevelferd svin – erfaringer fra møtet med bonden*. Presentasjon på konferansen Gris i 22, 9. november 2022 av Olav Tørresdal i Mattilsynet.

MATTILSYNETS KONTROLL MED GRISEFARMER

105. ¹⁰⁵ F.eks. sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/188433
106. ¹⁰⁶ F.eks. sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/193886
107. ¹⁰⁷ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/185829
108. ¹⁰⁸ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/195498
109. ¹⁰⁹ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2017/139123
110. ¹¹⁰ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/198616
111. ¹¹¹ F.eks. sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/120878
112. ¹¹² Mattilsynet. (2022). *Tilsynskampanje dyrevelferd svin – erfaringer fra møtet med bonden*. Presentasjon på konferansen Gris i 22, 9. november 2022 av Olav Tørresdal i Mattilsynet.
113. ¹¹³ Mattilsynet. (2020). *Gjennomføring av inspeksjon*. Mattilsynet saksnummer: 2020/87940. Datert: 02.12.2020
114. ¹¹⁴ F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2022/231599 og 2022/116157.
115. ¹¹⁵ Riksrevisjonen. (2019). *Revisjonsrapport om myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket*. Tilgjengelig fra: <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2019-2020/dyrevelferd.pdf>
116. ¹¹⁶ Mattilsynet. (2020). *Mandat - NASJONAL TILSYNSKAMPANJE OM VELFERD FOR SVIN 2021-2022*. Datert: 16.12.2020.
117. ¹¹⁷ Personlig meddelelse fra Mattilsynets fungerende seksjonssjef for dyrevelferd, Bjørnar Stavenes i møte med Dyrs frihet 26. januar 2023.
118. ¹¹⁸ NRK. (2023). *Dagsrevyen 12.01.2023*. Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA19011723&t=224s>
119. ¹¹⁹ Bildene er tilgjengelig fra: <https://flic.kr/s/aHBqjAnZcg>
120. ¹²⁰ Offentleglova. (2006). *Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (Offentleglova) av 19.05.2006 nr. 16, §3*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/lov/2006-05-19-16>
121. ¹²¹ F.eks. saker med Mattilsynets saksnummer: 2022/8175, 2021/226002, 2021/12333, 2021/175594, 2022/73073, 2022/84877, 2021/43651, 2021/53828, 2021/117947, 2021/226097 og 2021/56827
122. ¹²² Sak med Mattilsynets saksnummer: 2023/121157 og 2020/11874.
123. ¹²³ Sak med Mattilsynets saksnummer: 2022/120878
124. ¹²⁴ Offentleglova. (2006). *Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (Offentleglova) av 19.05.2006 nr. 16*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/lov/2006-05-19-16>
125. ¹²⁵ Sivilombudet. (2023). *Uttalelse - Om Mattilsynet består av ett eller flere selvstendige forvaltningsorganer i innsynssaker*. Sak: 2022/5130. Tilgjengelig fra: <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/om-mattilsynet-bestaar-av-ett-eller-flere-selvstendige-forvaltningsorganer-i-innsynssaker/>
126. ¹²⁶ Mattilsynet. (2023). *SV: Innvilget innsyn i Mattilsynets korrespondanse*. Mattilsynets saksnummer: 2023/121157. Mail fra Mattilsynet til Dyrs frihet. Datert: 17.10.2023.
127. ¹²⁷ Sivilombudet. (2023). *Uttalelse - Om Mattilsynet består av ett eller flere selvstendige forvaltningsorganer i innsynssaker*. Sak: 2022/5130. Tilgjengelig fra: <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/om-mattilsynet-bestaar-av-ett-eller-flere-selvstendige-forvaltningsorganer-i-innsynssaker/>
128. ¹²⁸ Mattilsynet. (2010). *RAPPORT FRA ETATSREVISJONEN 2009 - OMRÅDE MYNDIGHETSUTØVELSE OG RETTSSIKKERHET* Etatsrevisjonsrapport 02/09. Mattilsynets saksnummer: 2008/126139.
129. ¹²⁹ Riksrevisjonen. (2012). *Riksrevisjonens undersøkelse av Mattilsynet - Dokument 3:8 (2011–2012)*. Tilgjengelig fra: https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2011-2012/dokumentbase_3_8_2011_2012.pdf
130. ¹³⁰ Mattilsynet. (2011). *RAPPORT FRA ETATSREVISJONEN 2011 - OMRÅDET DYREVELFERD SVIN* Etatsrevisjonsrapport 1/2011.
131. ¹³¹ Dyrs frihet. (2012). *Mattilsynets kontroll med pelsdyrnæringen - Systemsvikt, feilrapportering og dyrevelferdsproblemer*. Tilgjengelig fra: <https://issuu.com/dyrsfrihet/docs/pelsdyr-2012>
132. ¹³² Mattilsynet. (2016). *RAPPORT FRA INTERNREVISJON 2015 - FORVALTNINGSKVALITET*. Etatsrevisjonsrapport. Mattilsynets saksnummer: 2015/191168.
133. ¹³³ Riksrevisjonen. (2019). *Revisjonsrapport om myndighetenes innsats mot alvorlige brudd på dyrevelferdsloven i landbruket*. Tilgjengelig fra: <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2019-2020/dyrevelferd.pdf>
134. ¹³⁴ Innst. 46 S (2019–2020). Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2018. Oslo: Kontroll- og konstitusjonskomiteen. Tilgjengelig fra: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/instillinger/stortinget/2019-2020/inns-201920-046s.pdf>
135. ¹³⁵ Mattilsynet. (2020). *RAPPORT FRA INTERNREVISJON 2019 FORVALTNINGSKVALITET I ROGALAND*. Etatsrevisjonsrapport med Mattilsynets saksnummer: 2019/233822.
136. ¹³⁶ Moland, A., Solvang, R. & Støstad, M. N. (2021). Systemet som sviktet grisene. NRK. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/systemet-som-svikter-grisene-1.15472302>
137. ¹³⁷ Mattilsynet. (2014). *RAPPORT FRA ETATSREVISJONEN 2013 - OPPFØLGING AV TIDLIGERE ETATSREVISJONER*. Etatsrevisjonsrapport med Mattilsynets saksnummer: 2014/12803.
138. ¹³⁸ Mattilsynet. (2023). *Internrevisjonens årsrapport 2022*. Rapport med Mattilsynets saksnummer: 2018/48393
139. ¹³⁹ KPMG. (2019). *Uavhengig gransking av Mattilsynet - Rapport til Landbruks- og matdepartementet*. Tilgjengelig fra: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/no/pdf/2019/12/uavhengig-gransking-av-mattilsynet_10.12.19.pdf

*“Det er utvilsomt at relativt mange regelbrudd **ikke har blitt registrert** og dermed ikke inngår i grunnlaget for kampanjerapporten”*

– MATTILSYNET 2023

